

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018-2023

Wrzesień, 2018 r.

Spis treści

| | |
|---|----|
| Wstęp | 3 |
| 1. Część wprowadzająca | 5 |
| 1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii..... | 6 |
| 1.2. Podstawy programowe | 8 |
| 1.2.1. Poziom europejski | 8 |
| 1.2.2. Poziom krajowy | 9 |
| 1.2.3. Poziom regionalny | 11 |
| 1.2.4. Poziom lokalny..... | 12 |
| 1.3. Metodyka opracowania..... | 13 |
| 2. Część diagnostyczno-analityczna..... | 14 |
| 2.1. Informacje ogólne | 14 |
| 2.2. Demografia | 15 |
| 2.3. Poziom życia mieszkańców..... | 19 |
| 2.4. System edukacji | 20 |
| 2.5. Kultura | 22 |
| 2.6. Ochrona zdrowia | 24 |
| 2.7. Lokalny rynek pracy..... | 25 |
| 2.8. Pomoc społeczna | 33 |
| 2.8.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze | 39 |
| 2.8.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego | 45 |
| 2.8.3. Stypendia socjalne..... | 46 |
| 2.8.4. Karta Dużej Rodziny..... | 46 |
| 2.8.5. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne | 47 |
| 2.9. Społeczeństwo obywatelskie..... | 47 |
| II.8.1. Organizacje pozarządowe..... | 48 |
| 2.10. Analiza SWOT | 49 |
| 3. Lokalne problemy społeczne | 52 |
| 3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza | 52 |
| 3.2. Bezrobocie | 54 |
| 3.3. Ubóstwo | 59 |
| 3.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba..... | 63 |
| 3.5. Sytuacja osób starszych..... | 66 |
| 3.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze | 68 |

| | | |
|--------|---|----|
| 3.7. | Przemoc w rodzinie | 71 |
| 3.8. | Ochrona macierzyństwa | 73 |
| 3.9. | Uzależnienia | 74 |
| 3.9.1. | Alkoholizm | 75 |
| 3.10. | Bezdomność | 76 |
| 3.11. | Bezpieczeństwo publiczne | 77 |
| 4. | Część programowa | 78 |
| 4.1. | Podsumowanie diagnozy | 78 |
| 4.2. | Misja Gminy | 79 |
| 4.3. | Cele strategiczne i operacyjne | 80 |
| 4.3.1. | Cel Strategiczny 1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego | 82 |
| 4.3.2. | Cel Strategiczny 2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców | 83 |
| 4.3.3. | Cel Strategiczny 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów | 83 |
| 4.3.4. | Cel Strategiczny 4. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych | 84 |
| 4.3.5. | Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie.. | 84 |
| 4.3.6. | Cel Strategiczny 6. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie | 85 |
| 4.4. | Kierunki działań | 86 |
| 4.5. | Źródła finansowania | 94 |
| 4.6. | Koordinator | 94 |
| 4.7. | Monitoring | 94 |
| | Spis Tabel | 96 |
| | Spis Wykresów | 96 |
| | Spis Rysunków | 97 |
| | Załącznik | 97 |

Wstęp

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych nakłada na gminę art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki negatywnych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, oraz doprowadzić do ich integracji społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy w latach 2018–2023.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, oświaty, radni oraz mieszkańcy. Dnia 9 maja 2018 roku Zarządzeniem nr 24/2018 Wójta Gminy Mniów powołano Zespół ds. opracowania i koordynacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018-2023”, w którego skład weszli Zastępca Wójta gminy Mniów, Przewodniczący Rady Gminy, Przewodniczący Komisji Zdrowia i Opieki Społecznej Rady Gminy Mniów, Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Dyrektor Biblioteki, Dyrektorzy Szkół Podstawowych z Zaborowic, Mniowa, Grzymałkowa, Cierchów, Przewodniczący Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Obecność w Zespole ds. opracowania i koordynacji Strategii przedstawicieli różnych środowisk gwarantuje rzetelne oraz zrównoważone podjęcie problematyki społecznej. W prace nad Strategią mieszkańcy byli włączeni po przygotowaniu wstępnego projektu dokumentu poprzez udział w badaniu ankietowym oraz w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Zespół ds. opracowania i koordynacji realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów

na lata 2018-2023”, przy wsparciu ekspertów Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Strategia ma charakter otwarty, zawiera w sobie założenie ciągłego doskonalenia zawartych w niej zapisów, modyfikacji kierunków działań oraz sposobów realizacji założonych celów. Stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych działań zależy zarówno od środków finansowych posiadanych przez gminę jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu. Dobrze opracowana Strategia jest podstawą skutecznego pozyskiwania środków finansowych z budżetu państwa i funduszy Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej dla których stanowi potencjalne uzasadnienie. Jako uzupełnienie środków gminnych należy wskazać aktywną współpracę z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, które niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe.

Prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych, analityczno-programowych) opracowywanego dokumentu.

Część diagnostyczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy Mniów oraz specyfikę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy wraz z analizą lokalnych problemów społecznych. Część ta została oparta na analizie źródeł zastanych, ankiet wskazujących główne problemy lokalnej społeczności oraz identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

1. Część wprowadzająca

Dokument mający duży wpływ na kreowanie rzeczywistości społecznej powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej, czyli doktrynach i normach działania, którymi to właśnie powinny się kierować podmioty polityki społecznej przy realizacji postawionych celów. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. Zasada przezorności – bezpieczeństwo socjalne jednostki nie powinno być efektem tylko i wyłącznie świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać także z odpowiedzialności za przyszłość własną oraz rodziny.
2. Zasada pomocniczości – w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
3. Zasada samorządności – wyraża się poprzez organizację życia społecznego w sposób gwarantujący prawo do aktywnego udziału jednostkom i grupom w istniejących instytucjach społecznych oraz do tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
4. Zasada wielosektorowości - polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.
5. Zasada samopomocy – opiera się na istnieniu i rozwoju wzajemnej pomocy ludzi, którzy zmagają się z podobnymi problemami życiowymi, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
6. Zasada solidarności społecznej – oznacza wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
7. Zasada partycypacji – określa taką organizację życia społecznego, która umożliwia jednostkom realizację swoich ról społecznych, a grupom pozwala zająć równoprawne z innymi grupami miejsce w społeczeństwie.
8. Zasada dobra wspólnego - przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii

Przygotowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018-2023 oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka.

Głównym aktem prawnym wyznaczającym kierunek lokalnej pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2018 roku, poz. 1805 z późn. zm.), jednak na treść i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2018 roku, poz. 994 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku, poz. 1952 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 07 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tekst jednolity Dz.U. z 2018 roku, poz.554 z późn.zm.)
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. z 2018 roku, poz. 450 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz.U. z 2018 roku, poz. 998 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017r roku, poz. 2077 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 29 września 1994r. o rachunkowości (tekst jednolity Dz.U. z 2018 roku, poz. 395 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity Dz.U. z 2017 roku, poz. 882 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity Dz.U. z 2018 roku, poz. 1510 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 roku, poz. 1390 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku, poz. 1257 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 29 stycznia 2004r. Prawo zamówień publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku, poz. 1579 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (tekst jednolity Dz.U. z 2017 r. poz. 1832),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U z 2014 roku, poz. 567),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tekst jednolity Dz.U z 2017 roku poz. 1851),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2016 roku, poz. 1860),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz.U. z 2018 roku poz.1457).

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy, kodeksu postępowania administracyjnego itp.

Głównym wykonawcą Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie, który jest samodzielną jednostką organizacyjno-budżetową samorządu terytorialnego, podporządkowaną bezpośrednio Wójtowi Gminy Mniów. Ośrodek ten zajmuje się działaniami z zakresu pomocy społecznej oraz realizuje zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym, fakultatywnym, jak również zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej¹.

1.2. Podstawy programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018-2023 stanowi integralny i spójny element szerszego procesu zarządzania. Strategia jako dokument ukierunkowujący działania gminy w sferze społecznej, musi wpisywać się w ogólne polityki zawarte w dokumentach wyższego rzędu. Cele i działania zawarte w Strategii służące przeciwdziałaniu problemom mieszkańców, stanowią część wizji rozwoju jednostki. Wizja ta często finansowana jest z zewnętrznych źródeł, dlatego tak istotnym jest komplementarne i spójne opracowanie Strategii.

1.2.1. Poziom europejski

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego wykluczeniu społecznemu została zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Komisja zaproponowała w niej pięć wymiernych celów Unii Europejskiej na rok 2020 obejmujących zatrudnienie, badania i innowacje, zmiany klimatu i energię, edukację oraz walkę z ubóstwem. Jednym z priorytetów dokumentu jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. W ramach trzech zaproponowanych priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów badawczych, z których część bezpośrednio dotyczy przygotowywanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych:

¹ <http://www.gopsmniow.naszops.pl>. Stan na 15.07.2018r.

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Należy założyć, że realizacja celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Mniów przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2014-2020 określają priorytety Unii Europejskiej do roku 2020, stanowiąc ramy zarówno polityczne jak i budżetowe. W dziedzinie wzrostu zatrudnienia i spójności wprowadzono centralnie zarządzany program „Zdrowie na rzecz wzrostu” którego celem jest osiągnięcie większej stabilności usług opieki zdrowotnej oraz poprawa stanu zdrowia społeczeństwa, przy jednoczesnym zachęcaniu do innowacji w dziedzinie ochrony zdrowia.

1.2.2. Poziom krajowy

W polityce krajowej Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018-2023 zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2020. Jako konieczne Strategia uznaje kompleksowe ujęcie działań w zakresie bezpieczeństwa socjalnego obywateli znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020. Celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzupelnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;

- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 - Nowy wymiar aktywnej integracji. Kluczowe kierunki działań Programu na lata 2014 – 2020 to zmniejszenie wykluczenia dzieci i młodzieży, stworzenie szansy na bezpieczne wejście na rynek pracy dla osób młodych oraz ułatwienie im godzenia pracy zawodowej z zakładaniem rodziny, aktywna integracja osób wykluczonych społecznie, wsparcie osób starszych oraz zapobieganie niepewności mieszkaniowej. Program zawiera kompleksowe działania nakierowane na trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Celem głównym programu jest trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln oraz wzrost spójności społecznej. Cel ten będzie realizowany w oparciu o założone cele operacyjne:

- **USŁUGI SŁUŻĄCE AKTYWNOŚCI I PROFILAKTYCE** – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży – zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, co zwiększy szanse aktywizacji rodziców oraz zapewni profilaktykę zapobiegania ubóstwu.
- **GWARANCJE DLA PRZYSZŁOŚCI MŁODZIEŻY** – stworzenie młodzieży szansy wejścia na rynek pracy i zakładania rodzin – stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych, który przygotowuje młodzież do wejścia na rynek pracy, umożliwi zdobycie niezbędnych kompetencji i umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową, a także rozwój rodziny.

- **AKTYWNA OSOBA I ZINTEGROWANA RODZINA** – odpowiedzialne lokalne środowisko – rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem. Chodzi o łączenie ról społecznych, zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie znaczenia społeczności lokalnej z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-społecznego.
- **ZAPOBIEGANIE NIEPEWNOŚCI MIESZKANIOWEJ** – zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem, co zwiększy bezpieczeństwo rodzin i umożliwi ich aktywizację zawodową. Ważne też będzie zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności, które powodują wykluczenie społeczne.
- **SENIORZY – BEZPIECZNI, AKTYWNI I POTRZEBNI** – zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym przyjaznych form opieki i aktywnego spędzania czasu oraz możliwości włączenia się do życia społecznego.

1.2.3. Poziom regionalny

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Wizja Strategii brzmi: *Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania*. Obraz ten ma zostać osiągnięty poprzez realizację sześciu celów strategicznych, spośród których jeden (Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki) szczególnie dotyczy obszaru pomocy społecznej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Mniów wpisuje się w poniższe osie priorytetowe:

- Oś 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo,
- Oś 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem,
- Oś 10. Otwarty rynek pracy.

1.2.4. Poziom lokalny

Strategia Rozwoju Gminy Mniów na lata 2014-2024

Strategia Rozwoju Gminy Mniów na lata 2014-2024 jest dokumentem planistycznym, który definiuje misję gminy jako „Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gminy, zapewniającego poprawę warunków życia mieszkańców poprzez sprawne i efektywne zarządzanie lokalnymi zasobami, stymulowanie rozwoju gospodarczego, dbałość o ochronę środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz stałe podnoszenie standardu usług publicznych.”. Misja ma zostać osiągnięta poprzez trzy cele główne:

- Wspieranie rozwoju gospodarczego gminy.
- Utrzymanie i rozwój infrastruktury technicznej i społecznej.
- Budowa kapitału ludzkiego i społecznego.

Trzeci cel strategiczny skupia się na budowie kapitału ludzkiego i społecznego i jest on zgodny z zapisami niniejszego dokumentu. Wśród tożsamyh celów operacyjnych należy wskazać:

- Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej oraz wsparcie inicjatyw na rzecz nowych miejsc pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i stabilizacji życiowej.
- Poprawa jakości życia mieszkańców gminy Mniów poprzez edukację oraz zapewnienie bezpieczeństwa w sferze socjalnej i społecznej.
- Efektywna obsługa mieszkańców i instytucji, dzięki zwiększeniu udziału elektronicznej korespondencji i wymiany danych.

Program Rewitalizacji Gminy Mniów na lata 2016-2023

Przeprowadzona w dokumencie analiza zjawisk kryzysowych oraz czynników mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie gminy jakim są sołectwa Mniów i Malmurzyn. Dla wyznaczonego obszaru wskazano sześć celów strategicznych w tym między innymi:

- Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom wykluczenia społecznego na podobszarach rewitalizacji.
- Poprawa dostępu do usług publicznych oraz polepszenie ich jakości (edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych).

1.3. Metodyka opracowania

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powierzono ekspertom Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej. Dokument został wypracowany metodą ekspercko-partycypacyjną, co umożliwiło udział lokalnej społeczności na każdym etapie budowania Strategii, zaczynając od diagnozy i na części programowej kończąc. W procesie tworzenia strategii przeprowadzono następujące działania:

- diagnozę i identyfikację podstawowych problemów społecznych mieszkańców gminy,
- analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polityki społecznej w gminie,
- ustalenie celów strategicznych, szczegółowych oraz zadań niezbędnych do ich realizacji,
- konsultacje społeczne projektu dokumentu.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Urzędu Gminy w Mniowie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach oraz instytucji i organizacji współpracujących z Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Przygotowując strategię polityki społecznej na obszarze gminy uwzględniono m.in. dane dotyczące demografii i stopy bezrobocia. Informacje takie pozwalają przewidzieć zmiany zachodzące wśród mieszkańców gminy, przekładają się także na kierunek polityki społecznej.

W ramach warsztatu strategicznego, który został przeprowadzony w dniu 5 lipca 2018 roku na sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Mniowie omówiono główne problemy społeczne gminy, wskazano ich przyczyny oraz wpływ na mieszkańców oraz wypracowano analizę

SWOT, której celem było wskazanie mocnych i słabych stron gminy Mniów w kontekście pomocy społecznej.

Celem konsultacji społecznych było zdiagnozowanie obecnej sytuacji społecznej gminy, poprzez wskazanie największych problemów, które następnie należało uwzględnić podczas prac nad strategią. Konsultacje społeczne są niezwykle istotnym elementem każdego procesu planowania strategicznego, pozwalającym na wypowiedzenie się przedstawicieli społeczności lokalnej.

2. Część diagnostyczno-analityczna

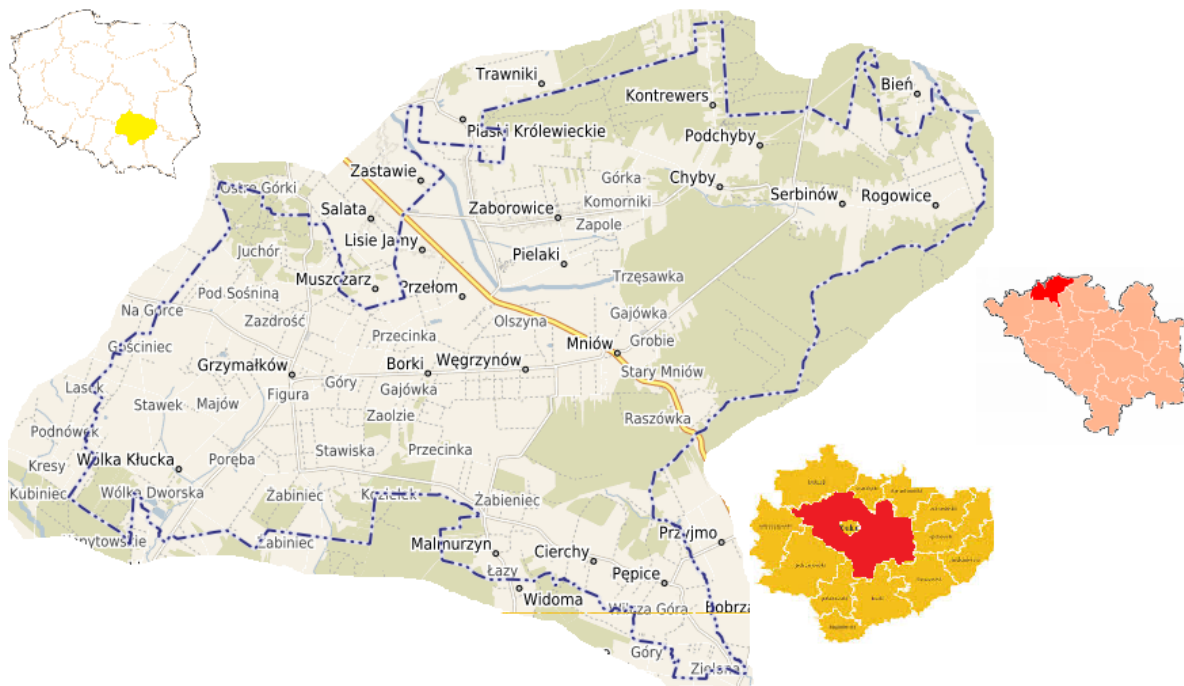
Część diagnostyczno-analityczna stanowi fundament dalszych prac programowych każdego dokumentu strategicznego. Bez rzetelnego obrazu gminy, nie jest możliwe właściwe określenie priorytetów rozwojowych a co za tym idzie, wizji, misji, celów strategicznych i operacyjnych oraz działań. Poniższa część diagnostyczno-analityczna składa się z analizy dziewięciu obszarów oraz dziesięciu głównych problemów społecznych.

2.1. Informacje ogólne

Pod względem administracyjnym gmina Mniów położona jest w północnej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie kieleckim, przy drodze krajowej międzyregionalnej Nr 74 Piotrków - Kielce - Opatów – Zamość - Zosin obsługującej środkową część województwa. Zajmuje powierzchnię 95,27 km² Gmina Mniów graniczy z następującymi gminami: Łopuszno, Miedziana Góra, Radoszyce, Smyków, Stąporków, Strawczyn oraz Zagnańsk. Organizacyjnie gmina podzielona jest na 22 sołectwa: Mniów, Borki, Baran, Cierchy, Gliniany Las, Grzymałków, Lisie Jamy, Malmurzyn, Mokry Bór, Pałęgi, Pępice, Pieradła, Podchyby, Przełom, Rogowice, Serbinów, Skoki, Straszów, Węgrzynów, Wólka Kłucka, Zaborowice, Zachybie.

Mniów jako osada historyczna pojawia się po raz pierwszy w zapiskach już w XIV wieku. Do wzrostu znaczenia Mniowa dochodzi jednak około 1590, kiedy to staje się lokalnym centrum administracyjnym i gospodarczym, wokół którego centralizuje się życie okolicznych miejscowości.

Rysunek 1. Gmina Mniów na tle powiatu, województwa oraz kraju



Źródło. Opracowanie własne

2.2. Demografia

Jednym z warunków rozwoju gminy jest stały wzrost potencjału ludzkiego. Gminy rywalizują o niego poprzez pozyskiwanie nowych mieszkańców, głównie młodych i z wysokimi kwalifikacjami, co z jednej strony pozwoli na budowanie lokalnego kapitału społecznego i intelektualnego oraz przyczyni się do „spowolnienia” starzenia się lokalnego społeczeństwa i „odsunięcie” w czasie działań skierowanych w stronę problemów ludzi starszych, z drugiej – stanowi źródło potencjalnych przyszłych dochodów gminy. Dla gmin wiejskich oddalonych od dużych ośrodków miejskich kolejnym ważnym wyzwaniem jest stworzenie warunków dla życia i rozwoju mieszkańców, aby Ci, zwłaszcza w młodym wieku, zdecydowali się pozostać w gminie a nie migrować do ośrodków miejskich.

Najludniejszą gminą powiatu kieleckiego jest gmina Piekoszów, którą zamieszkuje 7,83% ludności powiatu. Dla porównania populacja gminy Mniów stanowi 4,46% mieszkańców powiatu. Jedynie pięć spośród wszystkich dziewiętnastu gmin powiatu kieleckiego ma mniejszą populację niż gmina Mniów.

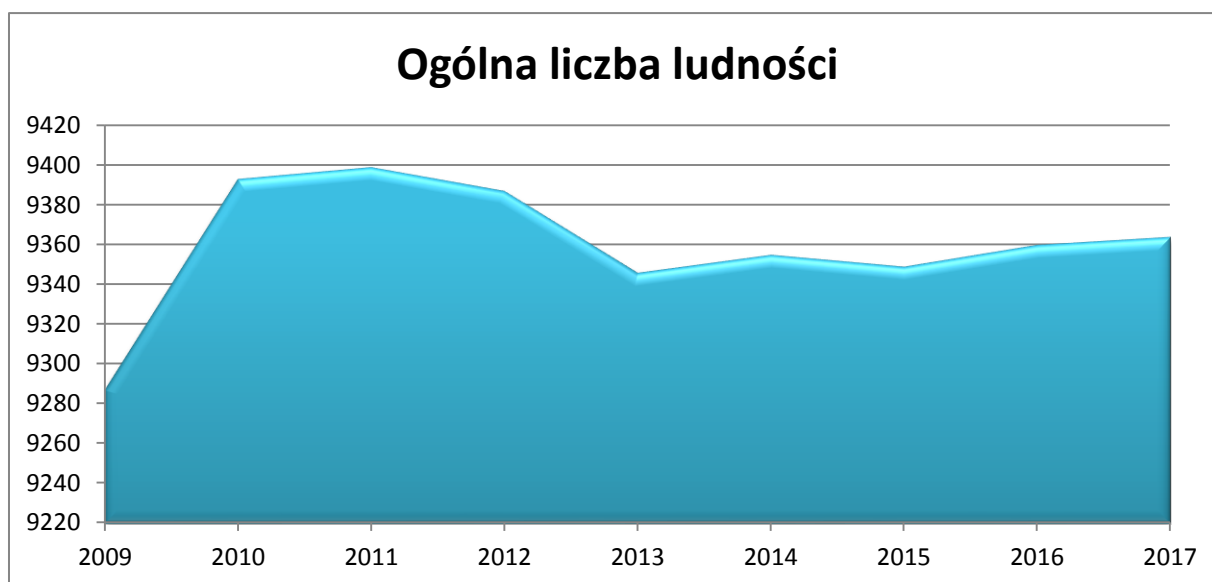
Tabela 1. Ludność powiatu kieleckiego w 2017 roku z podziałem na gminy

| Gmina | Ludność | % ogółu | Gmina | Ludność | % ogółu |
|----------------|---------|---------|-----------------|---------------|----------------|
| Bieliny | 10268 | 4,89% | Mniów | 9364 | 4,46% |
| Bodzentyn | 11632 | 5,54% | Morawica | 16290 | 7,75% |
| Chęciny | 15053 | 7,16% | Nowa Słupia | 9516 | 4,53% |
| Chmielnik | 11362 | 5,41% | Piekoszów | 16449 | 7,83% |
| Daleszyce | 15775 | 7,51% | Pierzchnica | 4788 | 2,28% |
| Górno | 14292 | 6,80% | Raków | 5669 | 2,70% |
| Łągów | 6908 | 3,29% | Sitkówka-Nowiny | 7777 | 3,70% |
| Łopuszno | 9062 | 4,31% | Strawczyn | 10674 | 5,08% |
| Masłów | 10819 | 5,15% | Zagnańsk | 13023 | 6,20% |
| Miedziana Góra | 11381 | 5,42% | RAZEM | 210102 | 100,00% |

Źródło. BDL GUS.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2017 roku gmina Mniów liczyła 9364 mieszkańców (liczba meldunków stałych). Zmianę liczby ludności na przestrzeni lat 2009-2017 prezentuje poniższy wykres. W przeciągu całego analizowanego okresu populacja gminy ulegała wahaniom maksymalnie o 1,21%. Największy przyrost liczby mieszkańców miał miejsce w 2010 roku. Szczytową wartość wykres osiąga w roku kolejnym – 2011. Od 2013 roku liczba mieszkańców gminy utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Wykres 1. Ludność gminy Mniów w latach 2009-2017

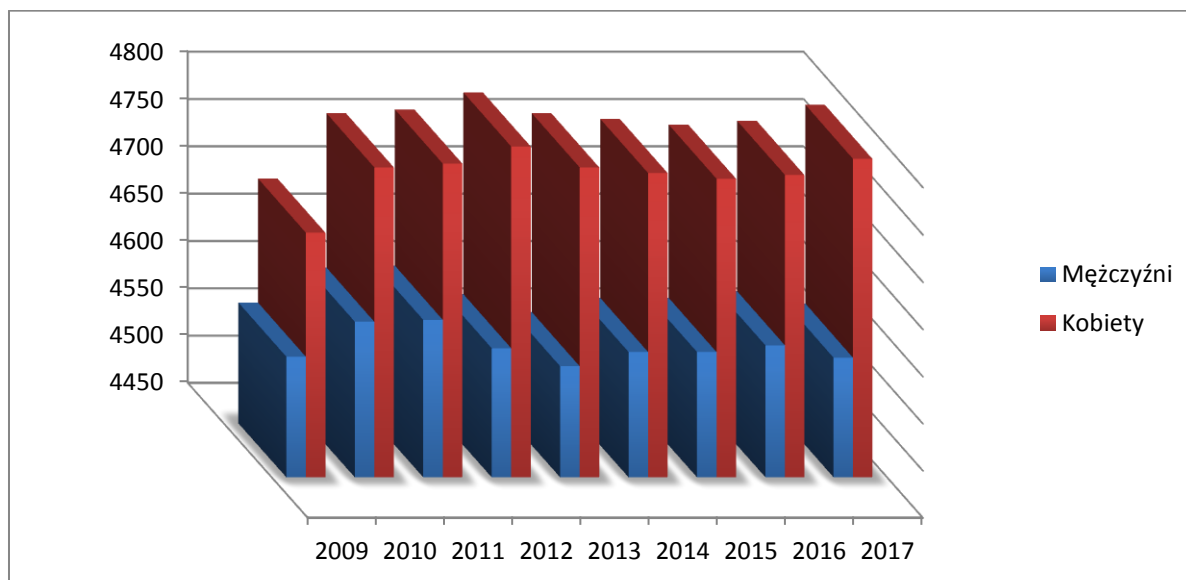


Źródło. BDL GUS.

Ważnym aspektem analizy demograficznej lokalnej populacji jest współczynnik feminizacji, informujący o tym, ile kobiet w danym społeczeństwie przypada na 100 mężczyzn.

W przypadku gminy Mniów w 2017 roku było to 105 kobiet. W całym analizowanym przedziale czasu współczynnik ten wynosił 104 bądź 105.

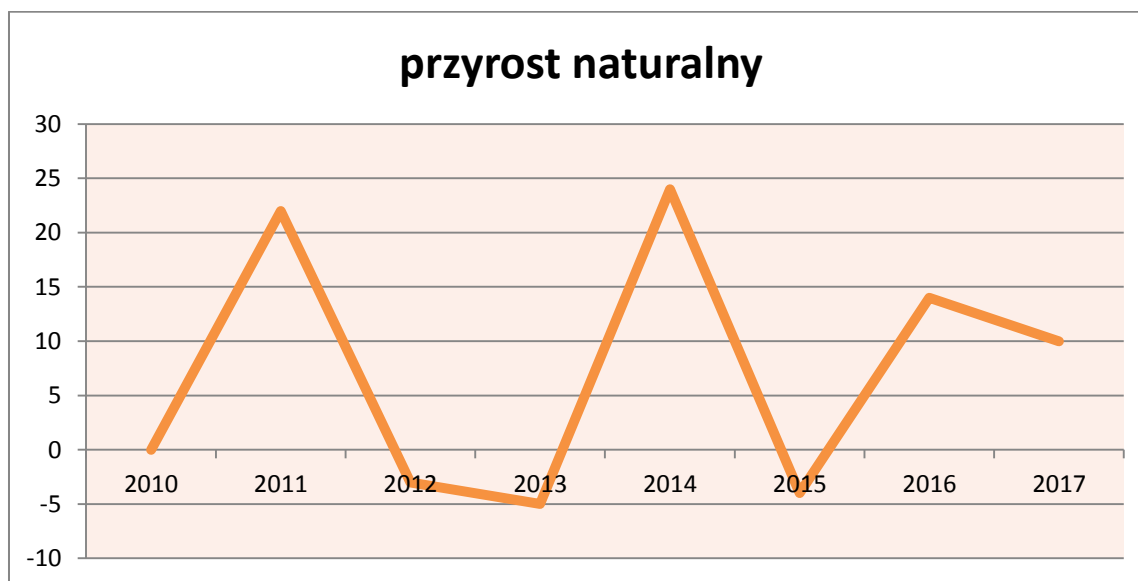
Wykres 2. Ludność gminy Mniów w podziale na płeć



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na podstawie samej liczby mieszkańców nie jesteśmy w stanie oprzeć diagnozy sytuacji demograficznej gminy. Niezbędne będzie jeszcze określenie dynamiki zmian ilościowych na przestrzeni ostatnich lat oraz jakościowych, przejawiających się strukturą ludności.

Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Mniów

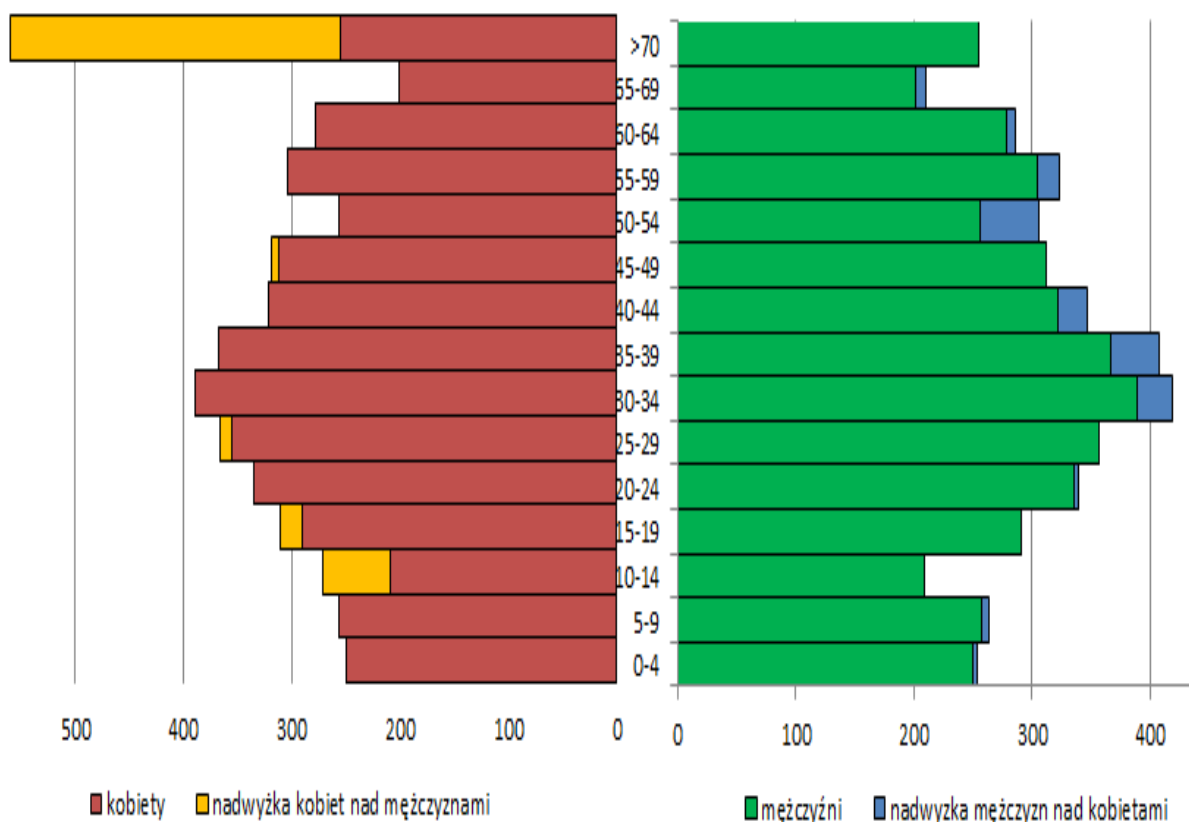


Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na przestrzeni analizowanego okresu czasu przeważały lata z dodatnim przyrostem naturalnym. Biorąc pod uwagę sumę spośród ośmiu lat liczba urodzeń przewyższyła liczbę zgonów o 58.

Przy analizie liczby ludności gminy Mniów wykazano, że na 100 mężczyzn przypada 105 kobiet. Dokładną tendencję w poszczególnych rocznikach wieku można zaprezentować poprzez zastosowanie piramidy wieku GUS.

Wykres 4. Piramida wieku GUS

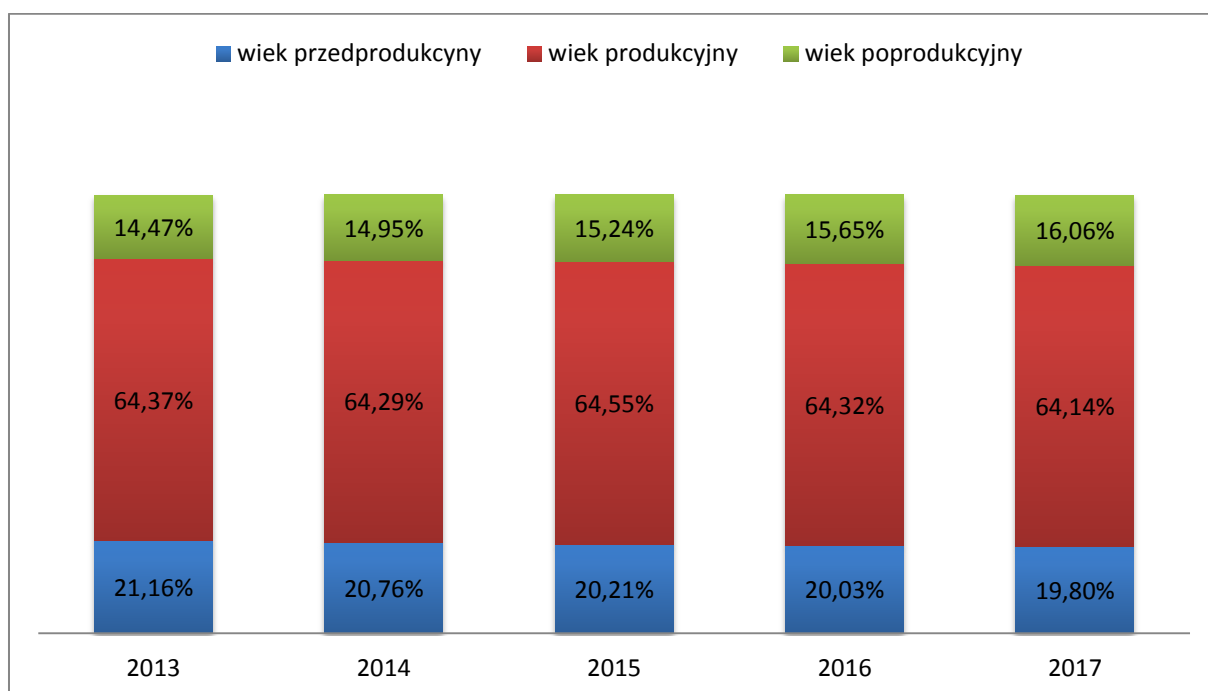


Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z piramidy wieku, gmina Mniów jest przykładem społeczeństwa regresywnego. Współczynnik feminizacji wynosi 105, jednak z powyższej piramidy wynika, że przewaga liczby kobiet uwidacznia się dopiero wśród mieszkańców powyżej 70 roku życia. Wśród osób między 20 a 65 rokiem życia mężczyzn jest o niemal 5,5% więcej niż kobiet.

Ważnym elementem struktury demograficznej ludności, który ma wpływ na przebieg procesów demograficznych, jest wiek ludności, przekładający się na odsetek ludności w wieku produkcyjnym.

Wykres 5. Ludność według ekonomicznych grup wieku



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

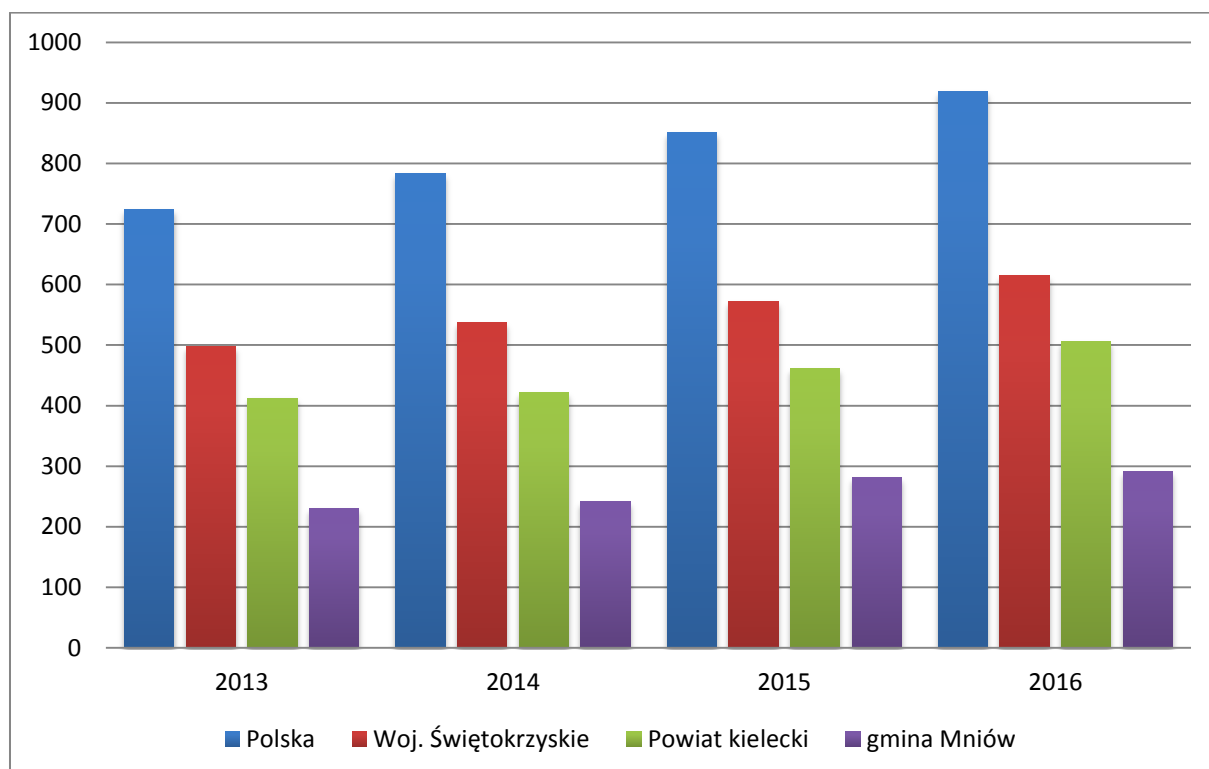
Analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, można dostrzec iż zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejsza się w wieku przedprodukcyjnym. Porównując ekonomiczne grupy wieku w gminie Mniów do województwa świętokrzyskiego oraz kraju otrzymamy obraz gminy o niekorzystnym rozkładzie społecznym. Zestawiając te informacje z wcześniejszą prognozą liczby ludności gminy, wyłania się niebezpieczny trend mocno „starzejącego się” społeczeństwa.

2.3. Poziom życia mieszkańców

Zachodzące zmiany demograficzne mają również związek z sytuacją materialną rodzin. Jednym ze sposobów zobrazowania zamożności społeczności lokalnej jest wskaźnik dochodów budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych przypadających na 1 mieszkańca. W 2016 roku w gminie Mniów było to 290,35 zł, co oznacza wzrost o 26% w porównaniu z rokiem 2013. Wzrost dochodów jest zjawiskiem pożądanym w każdej jednostce samorządu terytorialnego, jednak jego poziom dalej jest niższy niż wynosi średnia dla jednostek samorządu terytorialnego wyższego szczebla. Dla porównania w 2016 roku dochód z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych przypadających na 1 mieszkańca w powiecie kieleckim był wyższy o 215,19 zł, czyli 74%. Dochody budżetu gminy z tytułu

udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca ściśle wiążą się z zamożnością poszczególnych regionów. Województwo Świętokrzyskie należy do grupy najbiedniejszych regionów całej Unii Europejskiej, dlatego też średnie dochody województwa stanowią jedynie 67% średniej krajowej. Jak wynika z powyższego wykresu, w przypadku gminy Mniów, udział ten jest jeszcze niższy i wynosi jedynie 32%.

Wykres 6. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

2.4. System edukacji

Na wcześniejszych kartach poniższej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów postawiono tezę iż potencjał ludzki jest jednym z głównych czynników warunkujących rozwój każdej gminy. Kształcenie i wychowanie kolejnych pokoleń wpływa w konsekwencji na dalsze życie wszystkich mieszkańców. W obecnych trudnych czasach, charakteryzujących się dynamiką zmian społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych zadanie to staje się nie lada wyzwaniem dla społeczności lokalnych i tym samym dla samorządów. System edukacyjny, aby dobrze spełniał swoją rolę musi być

dopasowany do bieżących i przyszłych potrzeb społecznych. Dotyczy to zarówno procesu kształcenia, opieki i wychowania, jak i warunków w jakich ten proces się odbywa. Baza materialna placówek oświatowych musi więc spełniać najnowsze wymogi i tym samym być przyjazna uczniom, również tym niepełnosprawnym. Końcowy efekt, dający sprawny i efektywny system edukacyjny jest warunkiem wszechstronnego wykształcenia kolejnych pokoleń i tym samym zapewnienia im równego startu w życiu zawodowym. Wprowadzona w 2017 roku reforma systemu edukacji nałożyła na samorządy lokalne dodatkowe obowiązki związane z reorganizacją systemu oświaty.

W Polsce wypracowany podział kompetencji w sferze zarządzania państwa, nakłada na samorządy lokalne zadania związane z prowadzeniem edukacji na poziomie przedszkolnym, podstawowym oraz ciągle jeszcze gimnazjalnym. Do obowiązków każdej gminy w tym zakresie należy m.in.:

- zapewnienie właściwych warunków działalności edukacyjnej, wychowawczej i opiekuńczej placówek oświatowych;
- prowadzenie remontów i działań inwestycyjnych;
- wyposażenie placówek w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji programów nauczania i innych celów strategicznych.

Najistotniejszym źródłem finansowania wydatków publicznych na oświatę i wychowanie w Polsce jest część oświatowa subwencji ogólnej. Z założeń Rozporządzenia Ministra Oświaty wynika iż subwencja ogólna dla samorządów gminnych powinna zaspokajać wydatki na prowadzenie oświaty, w szczególności na bieżącą działalność szkół podstawowych i gimnazjalnych, nie uwzględniając:

- dowozu uczniów,
- przedszkoli,
- stołówek,
- świetlic.

Na terenie gminy Mniów edukacja ukierunkowana jest na kształcenie obejmujące jej pierwsze etapy. W gminie znajdują się następujące jednostki organizacyjne odpowiadające

za oświatę wraz z podaną liczbą uczniów z roku szkolnego 2016/2017 zgodnie z SIO (stan na 30 IX 2016r.):

- Niepubliczne Przedszkole „Przedszkole Bajka” - 24 uczniów;
- Szkoła Podstawowa w Rogowicach - 53 uczniów;
- Szkoła Podstawowa w Zaborowicach - 114 uczniów;
- Szkoła Podstawowa w Cierchach - 63 uczniów;
- Zespół Szkół w Grzymałowie (obecnie Szkoła Podstawowa) - 318 uczniów;
- Zespół Szkół w im. Jana Pawła II w Mniowie (obecnie Szkoła Podstawowa) - 422 uczniów;
- Punkt Przedszkolny w Mniowie - 91 uczniów.

2.5. Kultura

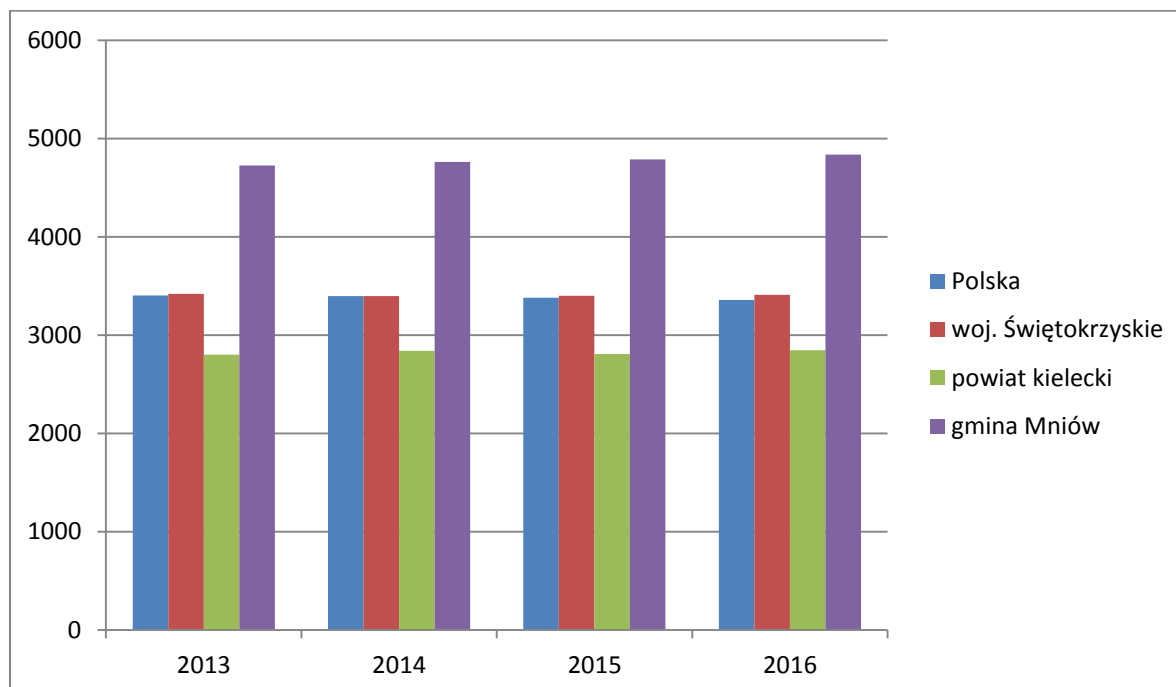
Działalność kulturalna władz publicznych należy do ich obowiązków wynikających z poszczególnych przepisów ustaw. Korzystanie z dóbr kultury świadczy o poziomie życia ludności oraz wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców. Za inicjację oraz realizację działalności kulturalnej na terenie gminy Mniów odpowiada Gminna Biblioteka Publiczna, której głównym celem jest popularyzacja książek i czytelnictwa między innymi poprzez gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów. Gminna Biblioteka Publiczna posiada obecnie dwie filie: w Grzymałkowie oraz Zaborowicach.

W dobie wszechobecnej cyfryzacji, która wypiera tradycyjne czytelnictwo, utrzymanie zainteresowania wśród czytelników jest niezwykle ważnym zadaniem każdej placówki bibliotecznej. Działania promujące czytanie dotyczą przeważnie osób młodych, które są najbardziej narażone na wtórny analfabetyzm, spowodowany między innymi słabnącą popularnością książek. Poziom czytelnictwa na terenie gminy można zobrazować za pomocą następujących wskaźników:

- księgozbiór bibliotek na 1000 ludności,
- czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności,
- wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach.

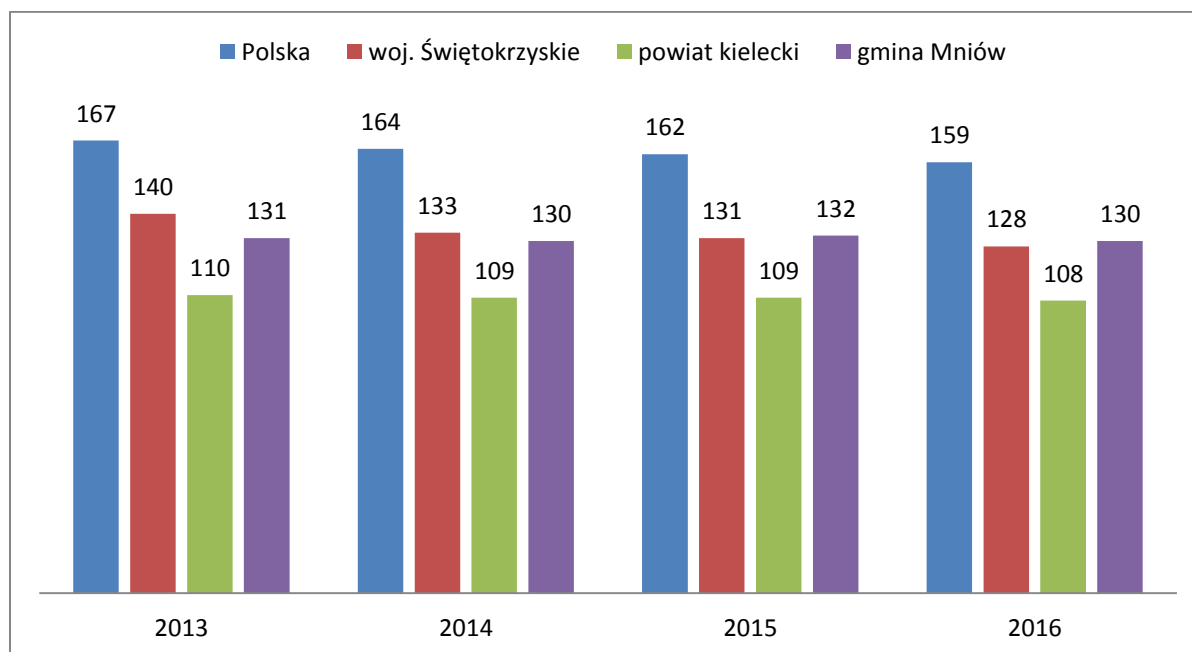
Wyniki dla gminy należy porównać ze średnimi dla jednostek wyższego szczebla, czyli dla powiatu, województwa oraz kraju.

Wykres 7. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności



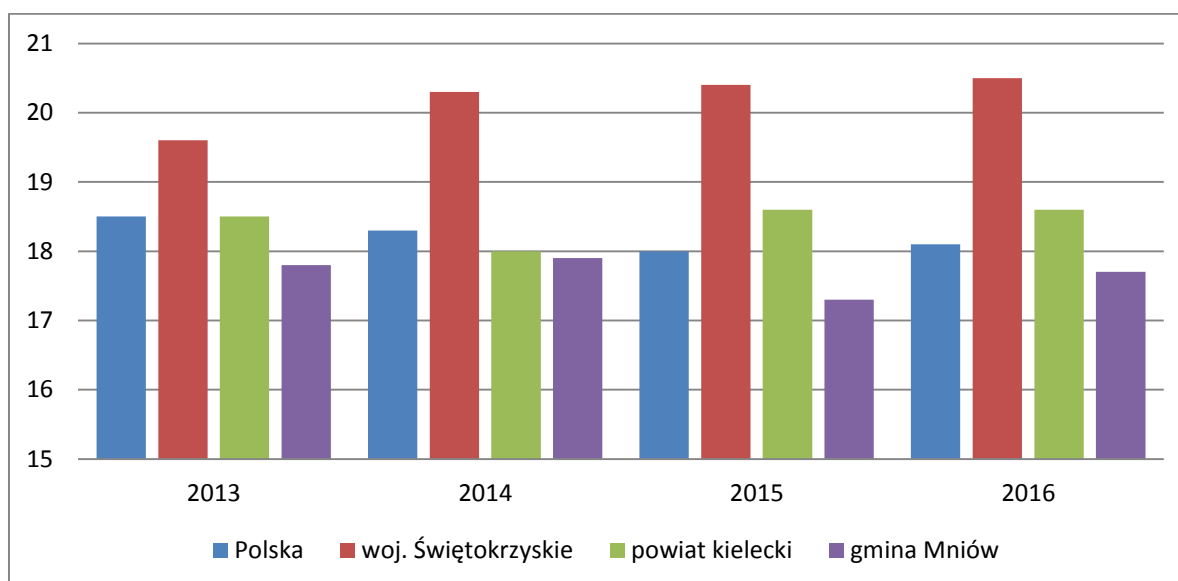
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 8. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 9. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Księgozbiór zgromadzony w Gminnej Bibliotece Publicznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Mniów jest niemal dwa razy większy niż średnia wartość dla powiatu kieleckiego. Pomimo bogatej oferty, w 2016 roku średnio jeden czytelnik wypożyczył niemal 18 pozycji, czyli o 2 książki mniej niż statystyczny czytelnik w województwie świętokrzyskim. Na każdy 1000 mieszkańców gminy 130 osób korzystało z księgozbioru biblioteki, co stanowi wyższy rezultat niż średnia dla powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego.

2.6. Ochrona zdrowia

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy świadczy Gminny Ośrodek Zdrowia w Mniowie wraz z filią w Grzymałkowie. Uzupełnienie systemu ochrony zdrowia na terenie gminy stanowią:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Przychodnia Rodzinna „Raszówka” w Mniowie.
- Prywatne gabinety stomatologiczne.

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „DENTOS-MEDIC” w Mniowie.
- Świętokrzyskie Centrum Ratownictwa Medycznego i Transportu Sanitarnego w Kielcach – Oddział Mniów.

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców gminy Mniów należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze i niedokrwienne choroba serca), infekcje górnych dróg oddechowych, cukrzycę oraz przewlekłe choroby układu mięśniowo-stawowego.

Tabela 2. Liczba udzielonych porad lekarskich w gminie Mniów w latach 2013-2017 w ramach ambulatoryjnej i podstawowej opieki zdrowotnej

| Rok | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---------------|--------|--------|--------|--------|--------|
| ambulatoryjna | 43 027 | 44 363 | 46 515 | 46 140 | 44 770 |
| podstawowa | 42 330 | 43 619 | 45 772 | 45 412 | 44 129 |

Źródło. Bank Danych Lokalnych GUS.

W analizowanym przedziale czasu liczba udzielonych porad lekarskich utrzymuje się na zbliżonym poziomie – dla ambulatoryjnej pomocy zdrowotnej średnio 44 963, a dla podstawowej 44 252. Odchylenie wynosi około 4%.

Na koniec 2017 roku w gminie Mniów funkcjonowały 3 apteki, co oznacza, że na jedną aptekę przypadało ok 3120 mieszkańców przy 4040 dla powiatu kieleckiego.

Profilaktyczna opieka zdrowotna jest bardzo istotnym czynnikiem, umożliwiającym między innymi wczesne wykrywanie nieprawidłowości w rozwoju dziecka. Profilaktyka zdrowotna to działania mające na celu zapobieganie chorobom poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie. Niezmiernie istotne jest utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia nie tylko u siebie, ale również u naszych najbliższych, w tym zwłaszcza wśród najmłodszych mieszkańców.

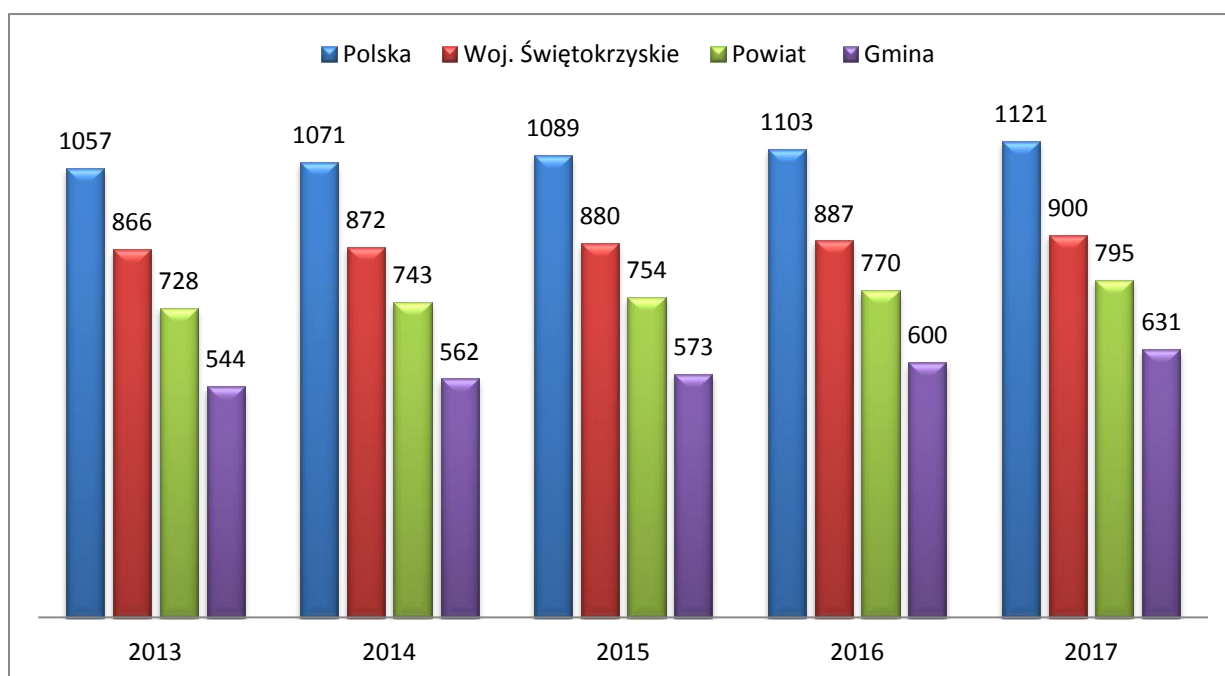
2.7. Lokalny rynek pracy

Jednym z najistotniejszych czynników wpływających na rozwój każdej gminy w Polsce jest tworzenie nowych miejsc pracy oraz utrzymanie już istniejących. Gmina nie ma narzędzi do

bezpośredniego formowania rynku pracy, dlatego w jej gestii leży kreowanie przyjaznych warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku gminy Mniów wskaźnik ten wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego czy też kraju. W gminie Mniów wskaźnik ten wynosił w 2017 roku 631 i był o 44% niższy niż wynik dla całego kraju, który wynosił 1121.

Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

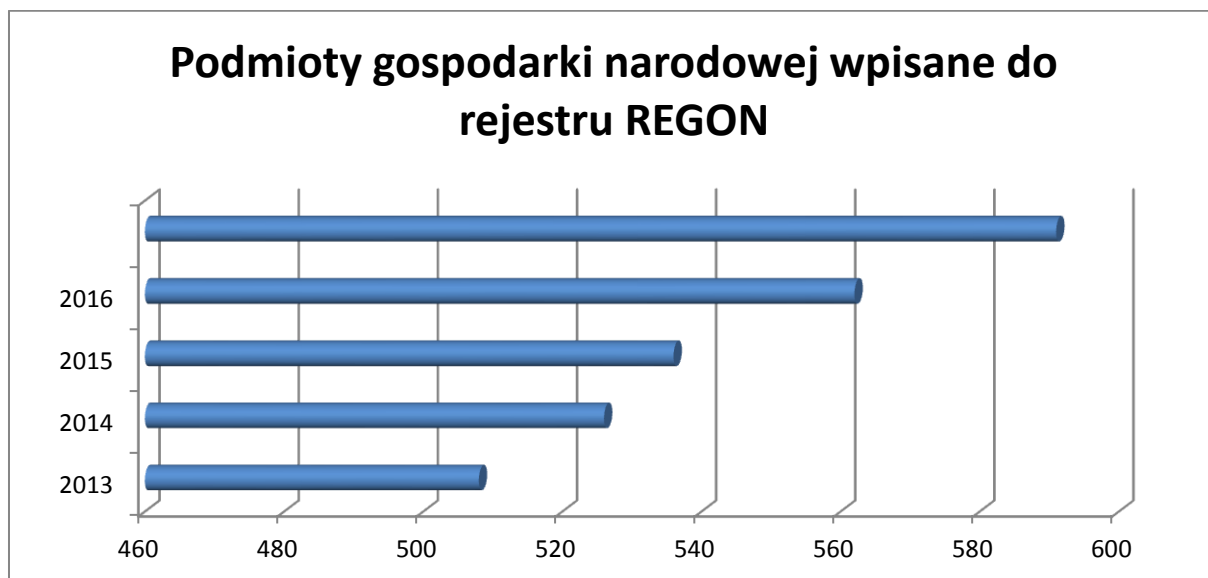


Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Powyższy wskaźnik nie prezentuje liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie gminy Mniów, ponieważ przyjęta jednostka porównawcza jest większa niż rzeczywista liczba ludności gminy.

Na koniec 2017 roku w gminie Mniów funkcjonowały 591 podmiotów gospodarki narodowej, co było najwyższym rezultatem w analizowanym pięcioletnim przedziale czasu. Niestety, ale tempo przyrostu liczby podmiotów jest zbyt niskie, aby w najbliższym czasie móc realnie myśleć o osiągnięciu przynajmniej średniej powiatowej czy też wojewódzkiej, przeliczając liczbę podmiotów na liczbę mieszkańców.

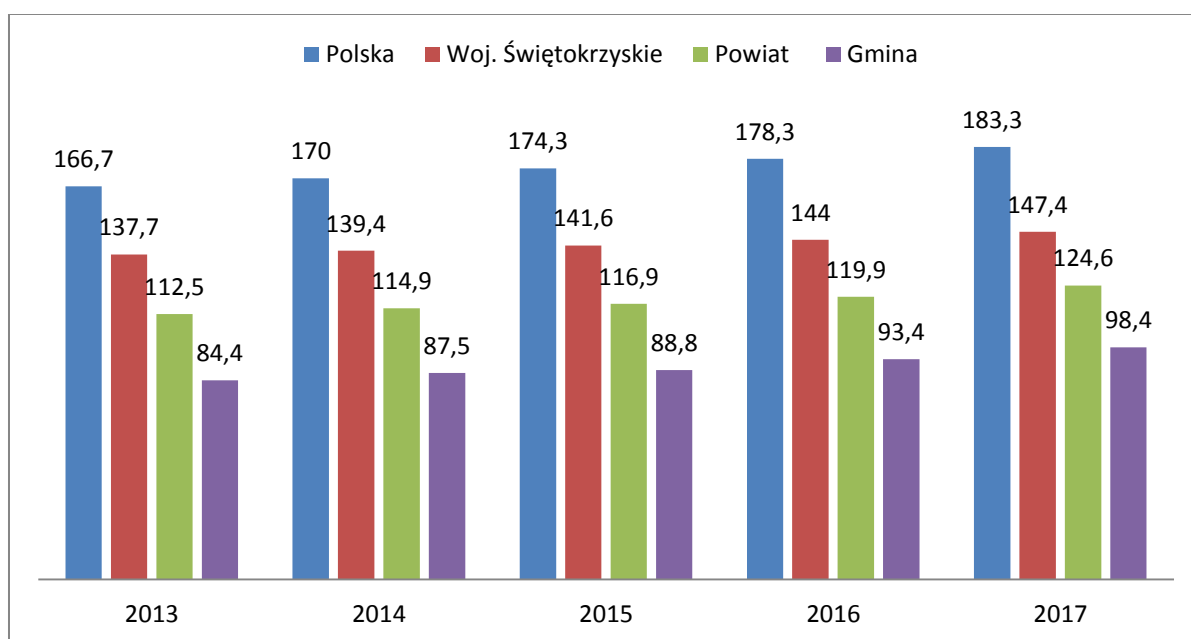
Wykres 11. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Analogiczna sytuacja ma miejsce w przypadku liczby podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. W tym przypadku również średnia dla gminy Mniów w 2017 roku jest niższa odpowiednio o: 21% w porównaniu do powiatu, 33% w odniesieniu do województwa oraz 46% w stosunku do kraju.

Wykres 12. Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2017 roku spośród 591 podmiotów zarejestrowanych w gminie Mniów, najwięcej funkcjonowało w branży związanej z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle. Jest to ogólnopolska tendencja, którą doskonale można zaobserwować w pozostałych gminach województwa świętokrzyskiego. Kolejną pod względem liczebności branżą jest budownictwo. Firmy budowlane zarejestrowane w tej branży niejednokrotnie swoje zlecenia wykonują poza obszarem terytorialnym gminy, również w innych województwach. W obu tych obszarach działa łącznie ponad 60% podmiotów. Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 3. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007

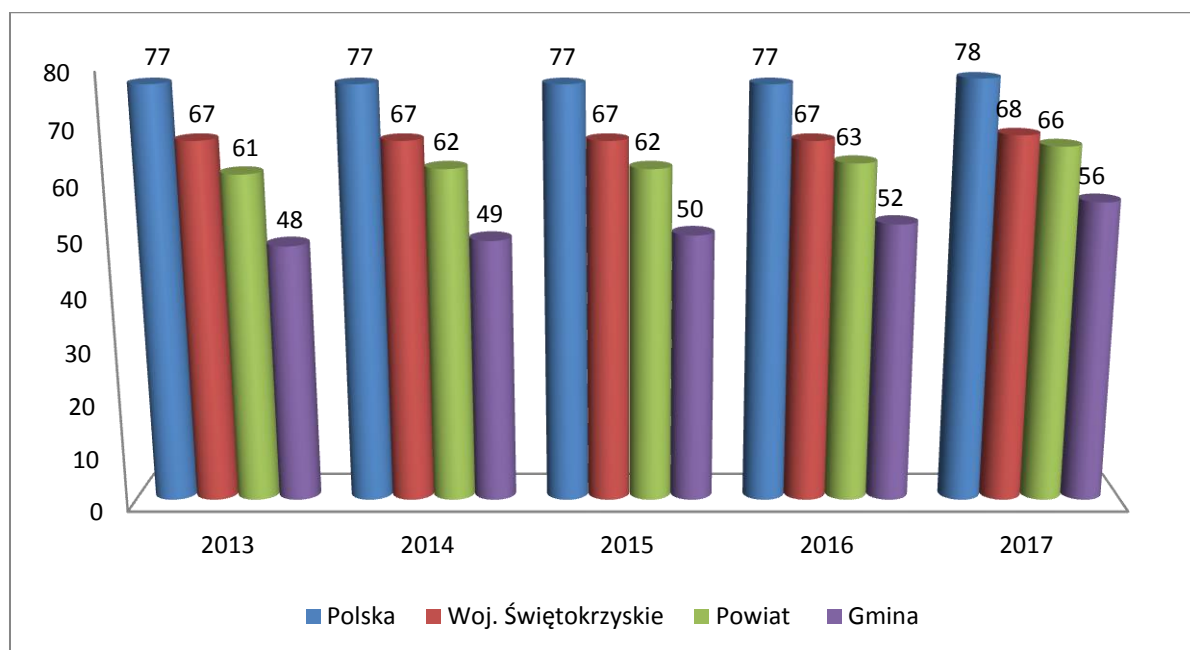
| Sekcja PKD2007 | Liczba firm |
|--|--------------------|
| rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo | 12 |
| górnictwo i wydobywanie | 3 |
| przetwórstwo przemysłowe | 47 |
| wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych | 3 |
| dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją | 4 |
| budownictwo | 156 |
| handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle | 201 |
| transport i gospodarka magazynowa | 37 |
| działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi | 8 |
| informacja i komunikacja | 2 |
| działalność finansowa i ubezpieczeniowa | 3 |
| działalność związana z obsługą rynku nieruchomości | 1 |
| działalność profesjonalna, naukowa i techniczna | 21 |
| działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca | 19 |
| administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne | 6 |
| edukacja | 15 |
| opieka zdrowotna i pomoc społeczna | 12 |
| działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją | 5 |
| działalność organizacji członkowskich | 14 |
| naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego | 5 |
| pozostałe | 14 |
| Razem | 591 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi prawie 97,8% lokalnego rynku pracy. Spośród niego najwięcej było osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki.

Pomimo dominującej pozycji jednoosobowych działalności gospodarczych w strukturze przedsiębiorstw w 2017 roku w gminie Mniów na każdy 1000 mieszkańców 56 osoby prowadziło jednoosobową działalność gospodarczą. Rezultat ten był niższy w porównaniu z powiatem kieleckim o 10 osób, województwem świętokrzyskim o 12 osób, oraz krajem o 22 osoby.

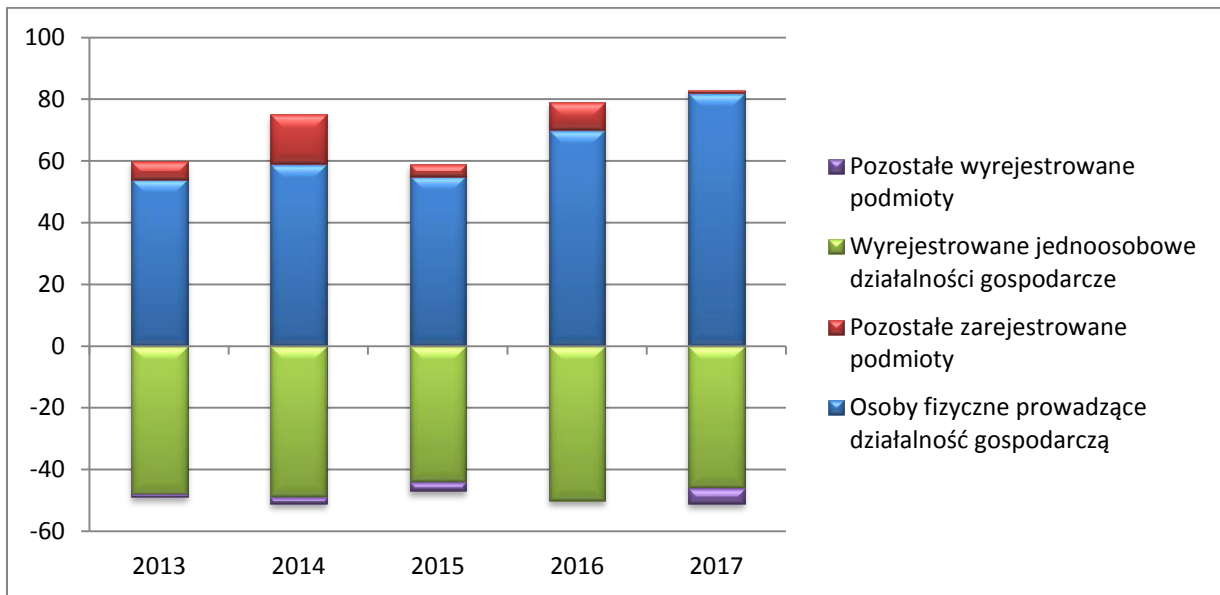
Wykres 13. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Z racji na wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych. Fakt ten, wynika między innymi z tego, że jednoosobowe działalności gospodarcze są bardziej podatne na dynamicznie zmieniającą się sytuację gospodarczą regionu oraz na zmiany w prawie.

Wykres 14. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Mniów w latach 2013-2017

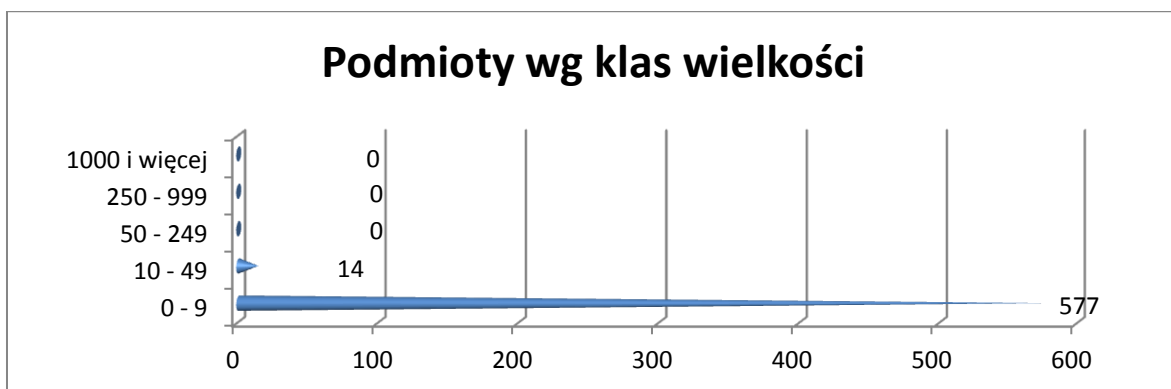


Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu każdego analizowanego roku liczba zarejestrowanych podmiotów przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych. Największe dodatnie saldo miało miejsce w roku 2017, kiedy różnica między zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami wyniosła 32.

Kolejnym ważnym aspektem lokalnego rynku jest kwestia wielkości przedsiębiorstw. Potwierdza ona tezę o dominującej roli osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, którzy stanowią główny trzon gospodarki. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden zakład zatrudniający przynajmniej 250 osób.

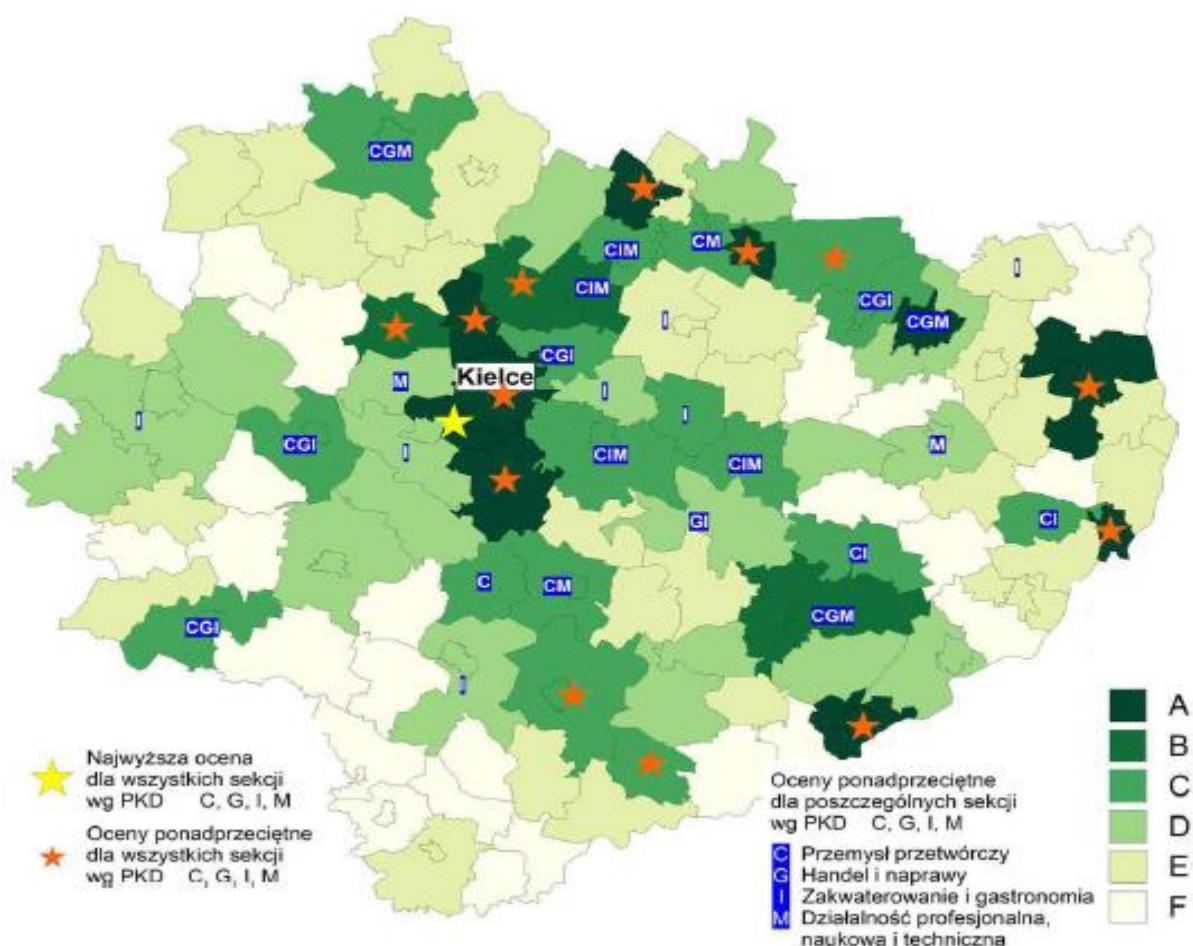
Wykres 15. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Szansą na rozwój gminy Mniów jest między innymi pozyskiwanie nowych inwestorów, którzy wspomogą lokalną gospodarkę zarówno nowymi miejscami pracy jak i środkami odprowadzanymi do budżetu gminy w postaci podatków. Z raportu przygotowanego w grudniu 2015 roku na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. przez Instytut Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie można zapoznać się z oceną atrakcyjności inwestycyjnej regionów województwa świętokrzyskiego. Gmina Mniów, w skali od A do F, gdzie A oznacza region o największym potencjale inwestycyjnym a F o najmniejszym, otrzymała ocenę E, czyli niemal najgorszą.

Rysunek 2. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji



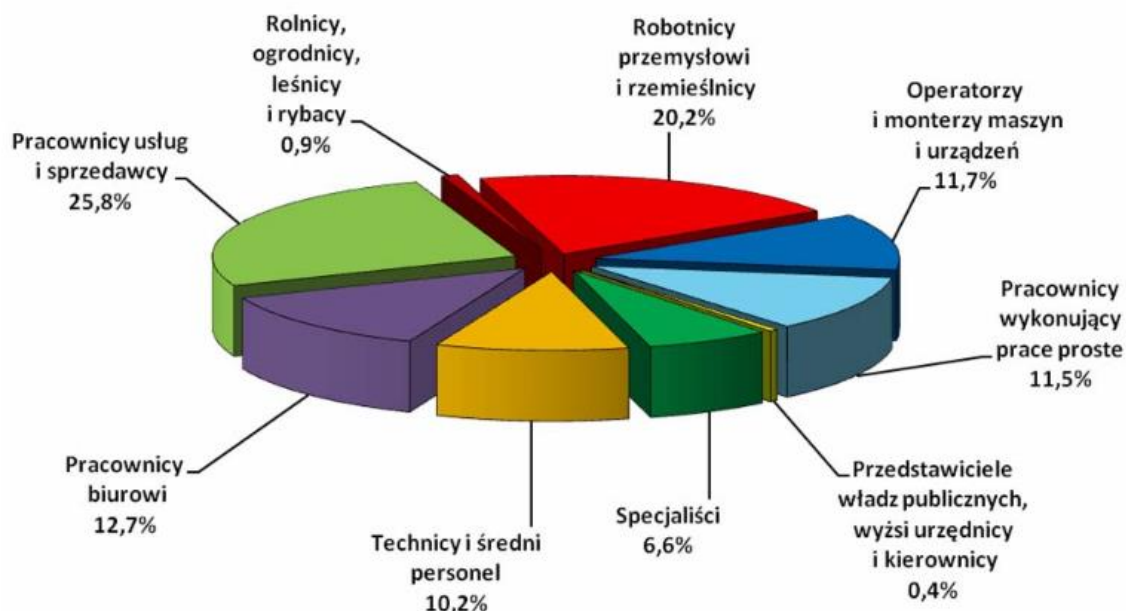
Źródło. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2015 – Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Należy pamiętać, że powyższa analiza dotyczy zróżnicowania wewnętrznego województwa świętokrzyskiego. Osobna analiza została przygotowana dla zobrazowania potencjału inwestycyjnego województw w kraju, co umożliwi porównaniu obszarów w całej Unii

Europejskiej. W publikacji „Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski na tle Unii Europejskiej”, pod red. H. Godlewskiej-Majkowskiej, województwo świętokrzyskie otrzymało bardzo niską ocenę atrakcyjności inwestycyjnej (klasa F) na tle regionów Unii Europejskiej szczebla NUTS 2. Spośród 270 regionów, nasze województwo otrzymało 256 lokatę. Jako silną stronę województwa świętokrzyskiego wskazano jedynie mikroklimat, który otrzymał najwyższą możliwą klasę A.

Rynek pracy w gminie Mniów, pomimo swojej lokalnej specyfiki, powiązany jest z całym regionem województwa świętokrzyskiego. W 2016 roku, na terenie województwa najwięcej wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej zgłoszono dla pracowników usług i sprzedawców (25,8%), robotników przemysłowych i rzemieślników (20,2%) oraz pracowników biurowych (12,7%). Z kolei najmniej wolnych ofert skierowanych było do przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników (0,4%) oraz do rolników, ogrodników, leśników i rybaków (0,9%).

Wykres 16. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (stan na 31.12.2016r.)



Źródło. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

2.8. Pomoc społeczna

System pomocy społecznej na poziomie gminy tworzy ogół instytucji samorządowych i rządowych, organizacji pozarządowych i kościelnych a także innych osób prawnych zaangażowanych w działania mające na celu pomoc osobom i rodzinom w przezwycięzeniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie. Podstawową jednostką systemu pomocy społecznej gminy Mniów, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie, który jest jednostką budżetową powołaną Uchwałą Nr 18/II/92 z dnia 30 marca 1992 r. Realizuje on zadania określone nie tylko ustawie o pomocy społecznej, ale również wynikające z innych aktów prawnych tj.: ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci itp. Przy realizacji niektórych zadań współpracuje on między innymi z Wydziałem Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Zdrowotnej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowym Urzędem Pracy w Kielcach, Sądem, Policją, placówkami szkolnymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, kuratorami, placówkami służby zdrowia, komornikami.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Ośrodka. Prawo do wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

- Pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód, również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej.
- Składki na ubezpieczenie zdrowotne.

- Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny.
- Schronienie. GOPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku.
- Posiłek. Zgodnie z ustawą GOPS zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach.
- Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich.
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

- Zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenie losowego.
- Specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie.
- Zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie.
- Zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W 2017 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Mniowie zatrudnionych było 15 osób (stan na 31 grudnia). Szczegółowy wykaz kadry ośrodka prezentuje poniższa tabela.

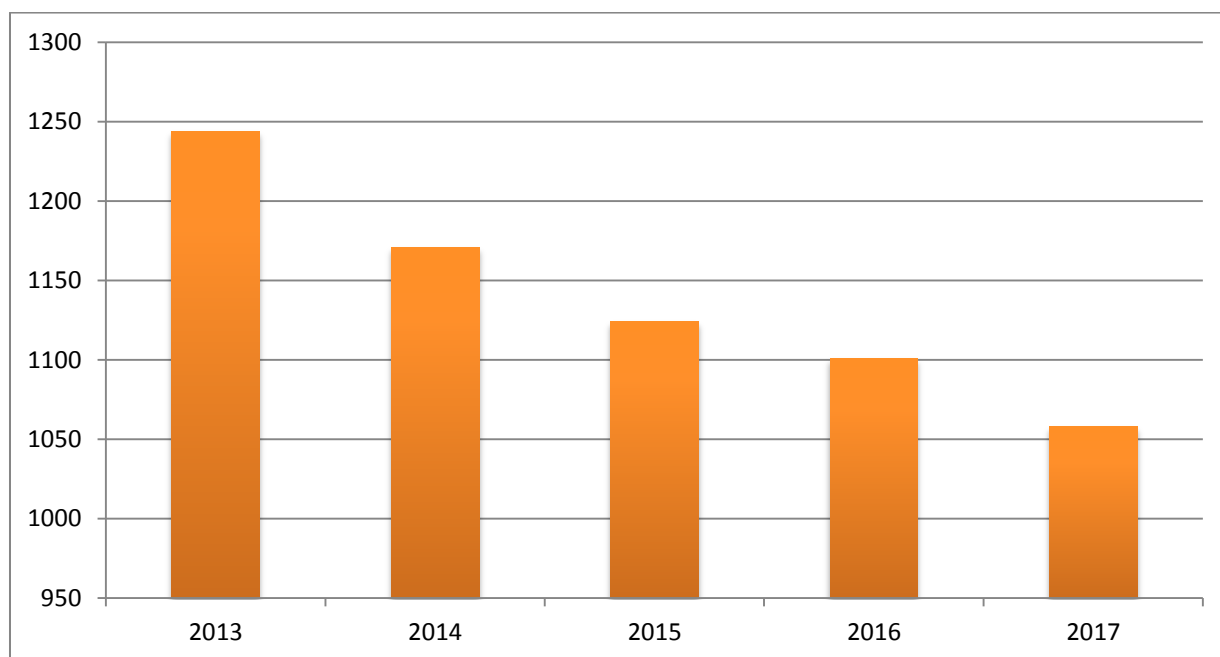
Tabela 4. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie

| Rok | 2015 | 2016 | 2017 |
|----------------------------------|-----------|-----------|-----------|
| Kadra kierownicza | 1 | 1 | 1 |
| Pracownicy socjalni | 5 | 5 | 5 |
| Pozostali pracownicy | 9 | 9 | 9 |
| Liczba pracowników ogółem | 15 | 15 | 15 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

W 2017 roku z pomocy i wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie skorzystało 1058 mieszkańców gminy. Oznacza to spadek o 199 osób względem rekordowego pod tym aspektem rokiem 2012. Najmniej osób potrzebowało wsparcia Ośrodka w roku 2013.

Wykres 17. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia przez GOPS w Mniowie w latach 2013-2017

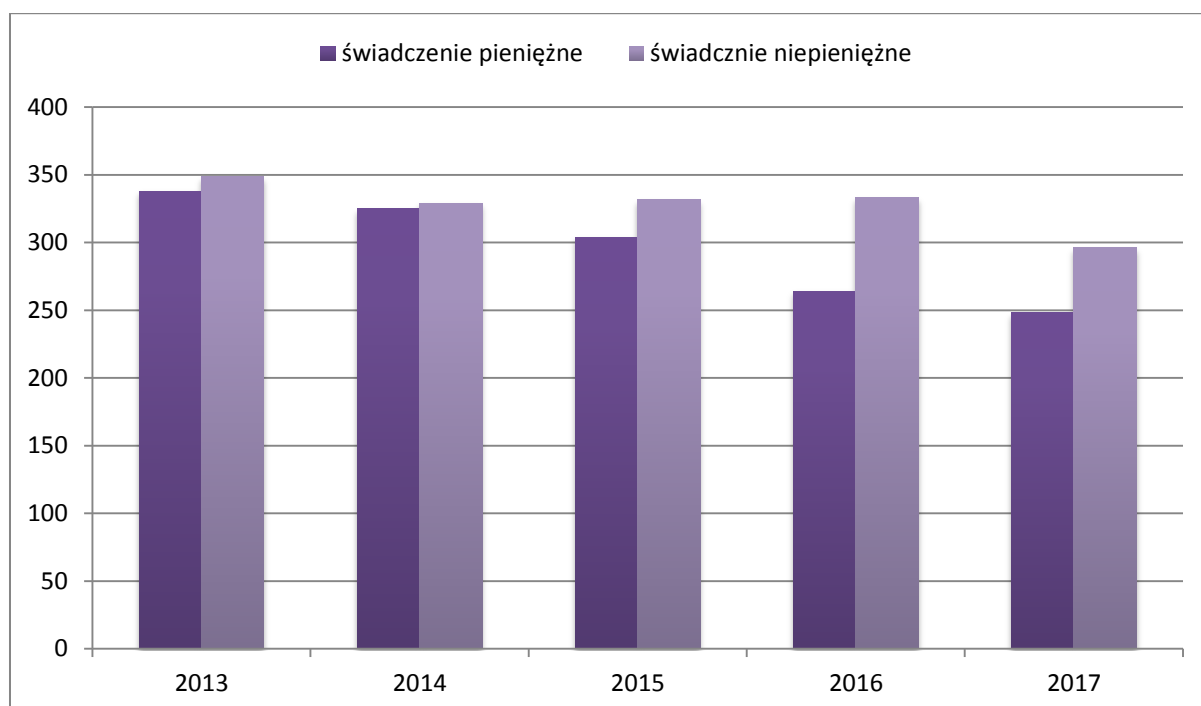


Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2013-2017

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia. Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia

udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny. Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające z wsparcia. Jest to często związane z trudną sytuacją materialną tych rodzin oraz z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Wykres 18. Osoby którym przyznano świadczenia o charakterze pieniężnym i niepieniężnym



Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2013-2017.

Część osób objętych wsparciem Ośrodka otrzymywała świadczenia zarówno pieniężne jak i niepieniężne. Struktura rodzin korzystających z pomocy społecznej jest zróżnicowana. Różnorodność ta dotyczy liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, obszarów problemowych czy struktury wiekowej klientów. Najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej na terenie gminy Mniów w latach 2015-2017 było bezrobocie oraz ubóstwo.

Tabela 5. Główne powody przyznania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie w latach 2015-2017

| Powód przyznania pomocy | 2015 | | 2016 | | 2017 | |
|---|---------------|-------------------------|---------------|-------------------------|---------------|-------------------------|
| | liczba rodzin | liczba osób w rodzinach | liczba rodzin | liczba osób w rodzinach | liczba rodzin | liczba osób w rodzinach |
| ubóstwo | 221 | 632 | 200 | 570 | 169 | 460 |
| bezrobocie | 219 | 649 | 206 | 611 | 190 | 533 |
| niepełnosprawność | 120 | 259 | 131 | 282 | 135 | 268 |
| długotrwała lub ciężka choroba | 111 | 281 | 100 | 267 | 102 | 218 |
| bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych | 26 | 108 | 21 | 88 | 22 | 82 |
| Alkoholizm | 5 | 18 | 5 | 23 | 5 | 19 |
| narkomania | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| potrzeba ochrony macierzyństwa | 73 | - | 78 | - | 74 | - |
| w tym | 41 | - | 40 | - | 30 | - |
| wielodzietność | 3 | 5 | 6 | 8 | 7 | 9 |
| bezdomność | 1 | 1 | 0 | 0 | 1 | 1 |
| trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego | 4 | 6 | 4 | 10 | 2 | 2 |
| zdarzenia losowe | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 1 |
| kłęski żywiołowe i ekologiczne | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sieroctwo | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Przemoc w rodzinie | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| ochrona ofiar handlu ludźmi | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

Opisana struktura klientów ośrodka pomocy społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz duże koszty utrzymania.

Realizacja Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”

Zgodnie z wieloletnim programem wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020, na terenie gminy Mniów realizowane były działania dotyczące w szczególności zapewnienia pomocy w zakresie dożywiania:

- dzieciom do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej;
- uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej;
- pozostałym osobom otrzymującym pomoc na podstawie w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

W ramach realizacji Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” osoby uprawnione otrzymują gorący posiłek lub świadczenie pieniężne na zakup posiłku.

Tabela 6. Realizacja Programu Wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"

| | 2015 | 2016 | 2017 |
|--|--------|--------|--------|
| Świadczenie przyznane w ramach Programu | | | |
| Liczba osób | 302 | 298 | 265 |
| Liczba świadczeń | 40 857 | 37 502 | 34 802 |
| Kwota świadczeń (zł) | 93 768 | 86 788 | 84 576 |
| w tym dla dzieci | | | |
| Liczba osób | 299 | 294 | 260 |
| Liczba świadczeń | 40 382 | 36 847 | 34 277 |
| Kwota świadczeń (zł) | 89 700 | 81 453 | 80 881 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

W roku 2017 objętych programem „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” zostało 265 osób (zasiłki celowe oraz pokrycie kosztów wyżywienia w placówkach szkolnych). Gmina Mniów zapewnia gorące posiłki dla dzieci w szkołach podstawowych, gimnazjach i przedszkolach. Dzieci dożywiane są na podstawie decyzji GOPS, (20% z nich na podstawie wskazania dyrektora szkoły) oraz w jadłodajniach prowadzonych poza gminą dla osób bezdomnych z terenu naszej gminy. W ramach realizacji Programu pomocą objęto wszystkich potrzebujących i uprawnionych do otrzymania pomocy mieszkańców gminy Mniów, którzy chcieli z takiego wsparcia skorzystać. Osoby korzystały z posiłku jak również z zasiłków celowych na żywność.

2.8.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze

Poszczególne świadczenia rodzinne mają różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część z świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego.

Świadczenia rodzinne przysługują obywatelom polskim oraz cudzoziemcom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne , specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie,
- świadczenie wychowawcze – Program „Rodzina 500+,”
- świadczenie „Za życiem”

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo

- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

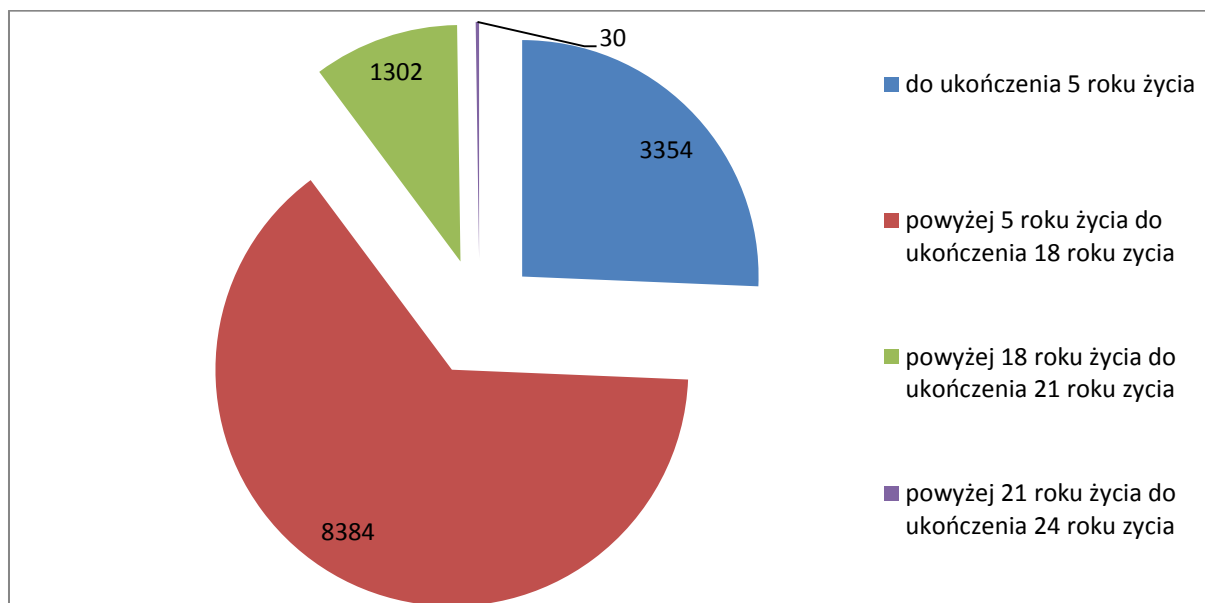
Tabela 7. Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2015-2017

| Rok | 2015 | 2016 | 2017 |
|-------------------------------------|---------|---------|---------|
| Liczba udzielonych zasiłków | 13025 | 13305 | 13070 |
| Wydatki na zasiłki (zł) | 1332462 | 1507598 | 1538066 |
| Liczba udzielonych dodatków | 6736 | 6323 | 5777 |
| Wydatki na dodatki (zł) | 702034 | 755617 | 721422 |
| Liczba rodzin pobierających zasiłek | 547 | 575 | 602 |

Źródło. Kwartalne sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych

W 2017 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie wypłacił zasiłki rodzinne oraz dodatki do nich 602 rodzinom, na łączną kwotę 2 259 488,00 złotych. Dwie trzecie tej kwoty stanowiły wydatki związane z zasiłkami rodzinnymi. Pozostałą część pochłonęły dodatki do zasiłków.

Wykres 19. Świadczenia w ramach zasiłków rodzinnych



Źródło. Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania ze świadczeń rodzinnych za 2016 rok.

Najwięcej zasiłków wypłacanych było na dzieci powyżej piątego roku życia aż do momentu osiągnięcia przez nie pełnoletności. Zasiłki wypłacone dla osób w wieku do 24 roku życia, które kontynuowały naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymowały się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności stanowiły 0,23% wszystkich zasiłków rodzinnych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie oprócz zasiłków rodzinnych wypłacał również dodatki do nich:

- z tytułu urodzenia się dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Tabela 8. Dodatki do zasiłków rodzinnych w 2017 roku

| Wyszczególnienie | Kwota (zł) | Liczba świadczeń |
|---|------------|------------------|
| Urodzenie dziecka | 68 000 | 68 |
| Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, | 159 476 | 410 |
| Samotne wychowywanie dziecka | 69 475 | 355 |
| Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego | 44 740 | 415 |
| Rozpoczęcie roku szkolnego | 73 000 | 730 |
| Podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania | 153 336 | 2184 |
| Wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej | 153 395 | 1615 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania ze świadczeń rodzinnych za 2017 rok.

Wśród wszystkich dodatków wypłaconych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej największą część budżetu stanowiły wypłaty z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej oraz podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Dodatkowo przyznawano i wypłacano również jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka. W 2017 roku wypłacono 107 zapomóg na łączną kwotę 107 000,00 złotych.

W 2016 roku wprowadzono również świadczenie rodzicielskie, które przysługuje rodzicom, którzy nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego. Świadczenie w kwocie 1 tysiąca netto miesięcznie przyznawane jest niezależnie od dochodu rodziny i może być pobierane przez 52

tygodnie w przypadku urodzenia bądź przyjęcia na wychowanie jednego dziecka, 65 tygodni w przypadku dwójki dzieci, 67 tygodni – trójki, 69 tygodni – czwórki, a przy piątce i więcej – 71 tygodni. W 2017 roku z tego tytułu udzielono 476 świadczeń na kwotę 434 581,00 złotych.

Świadczenia opiekuńcze

Wśród świadczeń opiekuńczych wyróżniamy trzy rodzaje wsparcia:

- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- zasiłek dla opiekuna.

Według definicji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, oraz w oparciu o art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych zasiłek pielęgnacyjny jest świadczeniem, które przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać może tylko w sytuacji, w której osoba uprawniona do świadczenia zrezygnuje z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności (wobec osoby tej konieczne jest sprawowanie stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy w związku z jej znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, jak również konieczny jest stały współdział na co dzień opiekuna w procesie jej leczenia, rehabilitacji i edukacji), albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego uprawnieni są:

- Rodzice niepełnosprawnej osoby;

- Opiekun faktyczny dziecka;
- Osoba należąca do rodziny zastępczej spokrewnionej na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Inne osoby, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności).

Dodatkowo świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest tylko wówczas, gdy niepełnosprawność osoby, nad którą uprawniony sprawuje opiekę, powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw.

Tabela 9. Świadczenia opiekuńcze w 2017 roku

| rodzaj świadczenia | liczba świadczeń | kwota świadczeń (zł) |
|------------------------------|------------------|----------------------|
| świadczenie pielęgnacyjne | 432 | 606 162 |
| specjalny zasiłek opiekuńczy | 618 | 316 673 |
| zasiłek dla opiekuna | 271 | 140 259 |
| zasiłek pielęgnacyjny | 2 619 | 400 707 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2017.

W 2017 roku na 3920 świadczeń opiekuńczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie przeznaczył 1 463 801,00 złotych.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, w tym do zakupu leków, pokrycia kosztów dodatkowej rehabilitacji itp. Jest on najpopularniejszą formą wsparcia spośród wszystkich świadczeń opiekuńczych.

Tabela 10. Zasiłek pielęgnacyjny w 2017 roku

| | Liczba świadczeń | Kwota świadczeń |
|--|------------------|-----------------|
| Dla niepełnosprawnego dziecka | 452 | 69 156 |
| Dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności | 1233 | 188 649 |
| Dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia | 910 | 139 230 |
| Dla osoby, która ukończyła 75 lat | 24 | 3 672 |
| RAZEM | 2 619 | 400 707 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2016.

Największy udział wśród zasiłków pielęgnacyjnych miał zasiłek dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności (47% świadczeń). Dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia, o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności powstałej przed 21 rokiem życia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przeznaczał 35% ogólnej kwoty. Statystycznie najmniejsze nakłady ponoszone były na zasiłki pielęgnacyjne dla osób starszych, powyżej 75 roku życia (jedynie 24 świadczenia na łączną kwotę 3672,00 zł).

Świadczenie wychowawcze Rodzina 500+

Od 2016 roku jednym z dwóch nowych zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie była obsługa świadczenia wychowawczego Rodzina 500+. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. W pierwszym roku obowiązywania nowego świadczenia wsparciem zostało objętych 798 rodzin. Kwota przeznaczona na ten cel wyniosła 6 033 023,00 złotych. W 2017 roku na wsparcie dla 801 rodzin wydano 8 032 393,00 złote.

2.8.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo.

Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu.

Tabela 11. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2015-2017

| | 2015 | 2016 | 2017 |
|--|------|------|------|
| Liczba wypłaconych świadczeń | 810 | 776 | 673 |
| Liczba rodzin pobierających świadczenie | 34 | 34 | 27 |
| - z 1 os. Uprawnioną | 12 | 18 | 16 |
| - z 2 os. uprawnionymi | 14 | 15 | 11 |
| - z 3 lub więcej os. uprawnionymi | 8 | 1 | 0 |
| Liczba osób otrzymujących świadczenie | 65 | 60 | 47 |

Źródło. Kwartalne sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów

W ciągu trzech ostatnich lat zauważalnym jest spadek liczby wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Wiąże się to w głównej mierze ze zmniejszeniem liczby rodzin, które pobierały świadczenie na przynajmniej trójkę dzieci. Taka sytuacja jest wynikiem między innymi kryterium dochodowego, gdyż świadczenia te przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekraczał kwoty 725 zł. Rosnący poziom

płac przy jednoczesnym stałym kryterium dochodowym oznacza, że z roku na rok coraz mniej osób jest uprawnionych do otrzymywania tego świadczenia.

2.8.3. Stypendia socjalne

Kolejną formą wsparcia osób najuboższych są stypendia socjalne. Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego.

Tabela 12. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2015-2017

| Wyszczególnienie | Rok 2015 | Rok 2016 | Rok 2017 |
|---------------------------|----------|----------|----------|
| Liczba osób | 443 | 352 | 334 |
| Kwota świadczeń w złotych | 150 735 | 42 398 | 106 172 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

2.8.4. Karta Dużej Rodziny

Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny” został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny. Karty te upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności. Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest rodzicom na czas nieokreślony, dziecku do ukończenia 18 roku życia, dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia a dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia.

W okresie od 1.01.2016r. do 31.12.2016r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie wydał 127 kart.

2.8.5. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne

Osoba znajdująca się w trudnej sytuacji materialnej może skorzystać z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego przeznaczonego na utrzymanie posiadanego lub wynajmowanego mieszkania lub domu jednorodzinnego. Warunkiem uzyskania takiej pomocy jest spełnienie kryteriów dochodowych. Mieszkanie lub dom musi także spełniać kryteria powierzchniowe.

Od 1 stycznia 2014 r. istnieje możliwość otrzymania przez tzw. odbiorcę wrażliwego energii elektrycznej - dodatku energetycznego. Odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu przepisów ustawy o dodatkach mieszkaniowych. W gminie Mniów dodatek energetyczny przyznawany jest przez Wójta Gminy na wniosek odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej.

Tabela 13. Dodatki mieszkaniowe w gminie Mniów

| | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---------------|---------|---------|---------|---------|--------|
| liczba rodzin | 2 | 2 | 2 | 2 | 1 |
| kwota | 2526,61 | 1983,61 | 1142,53 | 1388,25 | 435,08 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z UG Mniów

Od 2014 roku systematycznie maleje kwota przeznaczana na wypłatę dodatków mieszkaniowych dla mieszkańców gminy Mniów. W 2013 roku była to kwota 2526,61 zł, natomiast w 2017 roku już tylko 435,08 zł.

2.9. Społeczeństwo obywatelskie

Społeczeństwo obywatelskie obejmuje w Polsce dwa obszary: obywatelską aktywność grupową – działalność organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i samorządowych, nieformalnych grup i ruchów społecznych oraz świadomość obywatelską Polaków.

Społeczeństwo obywatelskie potrafi działać niezależnie od instytucji państwowych. Podstawową cechą społeczeństwa obywatelskiego jest świadomość jego członków potrzeb wspólnoty oraz dążenie do ich zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczności oraz poczucie odpowiedzialności za jego dobro.

Za najlepsze podwaliny pod sprawnie funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie uważane są organizacje obywatelskie. Wzmacniają oraz urzeczywistniają one prawa obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym i samorealizacji we wszystkich aspektach życia. Społeczeństwo obywatelskie realizuje więc to wszystko, co nie jest zabronione przez prawo i akceptowane zasady moralne. Na dodatek zabrania się w nim jak najmniej. To co dozwolone, jednostki mogą robić jak chcą. Pozwala to z kolei zwiększyć możliwości wyborów i rozwiązań, które zarówno dla społeczeństwa obywatelskiego i dla jednostki są najbardziej efektywne i opłacalne.

II.8.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią niezwykle ważny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. Świadczą określone usługi, a dzięki swojej specyfice, często mogą to robić w sposób bardziej efektywny niż inne podmioty. Według ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, organizacjami pozarządowymi są jednostki niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku. Najliczniejszymi formami prawnymi, w jakich zakładane są organizacje pozarządowe są stowarzyszenia i fundacje.

W 2017 roku na terenie gminy Mniów zarejestrowanych było 15 stowarzyszeń i organizacji społecznych, jedna spółdzielnia rolnicza oraz trzy fundacje. Aby móc porównać liczbę organizacji pozarządowych w różnych jednostkach terytorialnych, należy podać ich ilość w przeliczeniu na stałą liczbę ludności, w tym przypadku 10 tysięcy. Analizując potencjał gminy Mniów należy zauważyć, że w całym analizowanym pięcioletnim przedziale czasu, statystycznie w gminie było mniej organizacji pozarządowych niż w kraju, województwie czy też powiecie kieleckim.

Tabela 14. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

| Rok | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|----------------------------|------|------|------|------|------|
| Polska | 32 | 33 | 35 | 37 | 38 |
| Województwo Świętokrzyskie | 29 | 30 | 33 | 34 | 36 |
| Powiat Kielecki | 25 | 26 | 28 | 30 | 31 |
| Gmina Mniów | 13 | 14 | 16 | 21 | 19 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W przeciągu analizowanego przedziału czasu na terenie Polski ma miejsce stały wzrost liczby organizacji pozarządowych. Trend zwiększający liczbę podmiotów tzw. III sektora widoczny jest również w województwie świętokrzyskim oraz powiecie kieleckim. Pozytyw wynikający z liczebności organizacji pozarządowych nie zawsze przekłada się na aktywność tych jednostek, które czasami charakteryzują się niską skutecznością w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania. W 2017 roku nastąpił spadek liczby organizacji w porównaniu z rokiem poprzednim do poziomu 50% średniej dla Polski.

Niestety nie we wszystkich sołectwach gminy Mniów zarejestrowane są organizacje pozarządowe. Taka sytuacja jednakże nie oznacza, że na takim obszarze nie jest prowadzona działalność społeczna.

Uzupełnieniem stowarzyszeń, w tym Ochotniczych Straży Pożarnych są również tzw. grupy nieformalne, czyli np. koła gospodyń wiejskich. Działają one lokalnie, bardzo często w środowisku wiejskim.

2.10. Analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT, która polega na ustaleniu silnych i słabych stron zasobów własnych gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej otoczeniem.

W dniu 5 lipca 2018 roku, w sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Mniowie odbyło się międzyinstytucjonalne spotkanie warsztatowe, na którym przedstawiciele m.in. Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy, jednostek oświaty, Radni oraz Sołtysi pracowali nad analizą SWOT obszaru pomocy społecznej gminy. Po dwugodzinnej dyskusji wskazano mocne i słabe strony, szanse oraz zagrożenia.

Tabela 15. Macierz SWOT

| Mocne | Słabe |
|---|---|
| <ul style="list-style-type: none"> • Sprawnie funkcjonujący Zespół Interdyscyplinarny. • Doświadczenie jednostek administracji publicznej, w tym Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w realizacji projektów unijnych. • Aktualna oraz czytelna strona internetowa GOPSu. • Bezpłatny internet na terenie gminy. • Kilkaset bezpłatnych zestawów komputerowych z dostępem do internetu dla mieszkańców gminy. • Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. • Sprawnie działająca podstawowa opieka zdrowotna. • Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych (harcerstwo, SKS, kółko taneczne, zespoły instrumentalne itp.). • Koła Gospodyń Wiejskich. • Realizacja programu dożywiania dzieci. • W każdej szkole posiłki przygotowywane są na miejscu a nie zamawiane od firm cateringowych co ma wpływ na ich jakość. • Zapewnienie opieki przedszkolnej dla wszystkich chętnych dzieci. • Dobre wyposażenie techniczno-dydaktyczne szkół. • Bogata oferta imprez kulturowych dla mieszkańców gminy (festyny, imprezy społeczno-wychowawcze itp.). • Biblioteka Gminna. • Brak barier architektonicznych w | <ul style="list-style-type: none"> • Mała aktywność społeczna oraz krytyka osób aktywnych. • Brak lokalnych liderów. • Spożywanie napojów alkoholowych w miejscach publicznych (np. przy szkole). • Niewystraszająca baza gastronomiczna. • Niewykorzystywanie potencjału istniejącej infrastruktury sportowej. • Pozycja roszczeniowa rodziców względem nauczycieli – przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie uczniów na szkołę. • Niska mobilność osób bezrobotnych. • Regresywna piramida wieku GUS. • Szara strefa oraz wykorzystywanie faktu braku udokumentowanych dochodów celem ubiegania się o świadczenia pieniężne. • Niska efektywność ekonomiczna lokalnych rolników. |

| | |
|--|---|
| budynkach użyteczności publicznej. <ul style="list-style-type: none"> • Punkt konsultacyjny funkcjonujący przy GKRPA. • Punkt Interwencji Kryzysowej. • Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas w Mniowie | |
| Szanse | Zagrożenia |
| <ul style="list-style-type: none"> • Wyznaczenie drogi ekspresowej. • Opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego gminy. • Zwiększający się ogólnopolski trend na wypoczynek na wsi. • Możliwość ubiegania się o środki unijne. • Bezpłatne szkolenia dla osób bezrobotnych. • Kontynuacja programu 500+. • Wzrost potencjału inwestycyjnego regionu/województwa. • Rozwój wyspecjalizowanej, ekologicznej produkcji rolnej. • Pomoc Państwa z zakresie dożywiania. • Moda na zdrowy i aktywny tryb życia. • Wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych. | <ul style="list-style-type: none"> • Trend społeczny polegający na „dziedziczeniu biedy” i wielopokoleniowego korzystania z pomocy socjalnej. • Starzejące się społeczeństwo. • Pogorszenie sytuacji ekonomiczno-gospodarczej kraju. • Wysokie koszty utrzymania pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej. • Niż demograficzny. • Niedofinansowanie systemu pomocy społecznej. • Zmiany systemowe ustawodawców – brak stabilności prawa. • Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gmin sąsiednich. |

Powyższa analiza SWOT pozwala na „jakościowe” spojrzenie na problemy gminy, stanowi niejako punkt wyjścia do przyszłych działań strategicznych mających na celu opracowanie macierzy celów. Dzięki opracowaniu analizy SWOT Zespół opracowujący Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018-2023 może zestawić analizy ilościowe z jakościową, co przekłada się na pełniejszy obraz gminy.

3. Lokalne problemy społeczne

Poprzez problem społeczny należy rozumieć niekorzystne zjawisko dla danej społeczności, oceniane przez tą społeczność jako niepożądane, niebezpieczne oraz konieczne do wyeliminowania. Wśród najpowszechniejszych problemów społecznych należy zaliczyć: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, uzależnienia itp.

3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza

Niniejsza analiza oparta jest na zasadzie, według której często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowaniem tych czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić np. o proporcję 70-30. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii pomocy społecznej. Należy jednak mieć na uwadze, że korzystając z tej metody opieramy się tylko i wyłącznie na danych statystycznych wygenerowanych przez system pomocy społecznej.

Tabela 16. Problemy społeczne w latach 2015-2017 według zestawienia Pareto-Lorenza

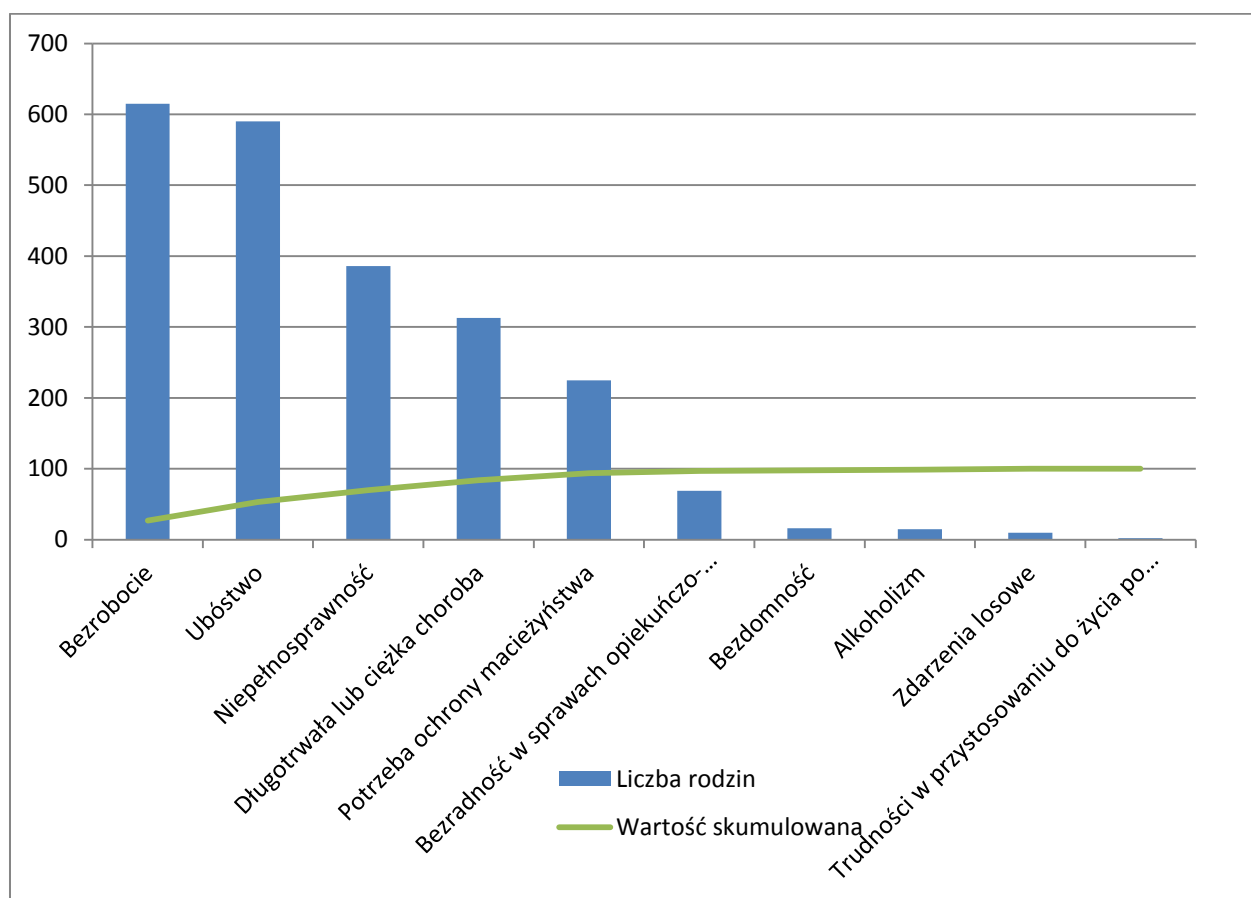
| Powód | Liczba rodzin | Liczba osób w rodzinach | Udział w populacji (%) | Wartość skumulowana (%) | Kategoria |
|--|---------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|-----------|
| Bezrobocie | 615 | 1793 | 27,44 | 27 | A |
| Ubóstwo | 590 | 1662 | 26,33 | 53 | |
| Niepełnosprawność | 386 | 812 | 17,22 | 70 | |
| Długotrwała lub ciężka choroba | 313 | 766 | 13,97 | 84 | B |
| Potrzeba ochrony macierzyństwa | 225 | 225 | 10,04 | 94 | |
| Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych | 69 | 278 | 3,08 | 97 | |
| Bezdomność | 16 | 22 | 0,71 | 98 | C |
| Alkoholizm | 15 | 60 | 0,67 | 99 | |
| Zdarzenia losowe | 10 | 18 | 0,45 | 99 | |
| Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK | 2 | 2 | 0,09 | 100 | |
| Sieroctwo | 0 | 0 | 0 | 100 | |
| Przemoc w rodzinie | 0 | 0 | 0 | 100 | |
| Narkomania | 0 | 0 | 0 | 100 | |
| Ochrona ofiar handlu ludźmi | 0 | 0 | 0 | 100 | |

Źródło. Opracowanie własne.

Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenza prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się z dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 20. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo



Źródło. Opracowanie własne.

Na powyższym wykresie widać, iż trzy pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność odpowiadają za 70% wszystkich przyczyn. To właśnie te problemy społeczne można uznać jako dominujące w gminie Mniów.

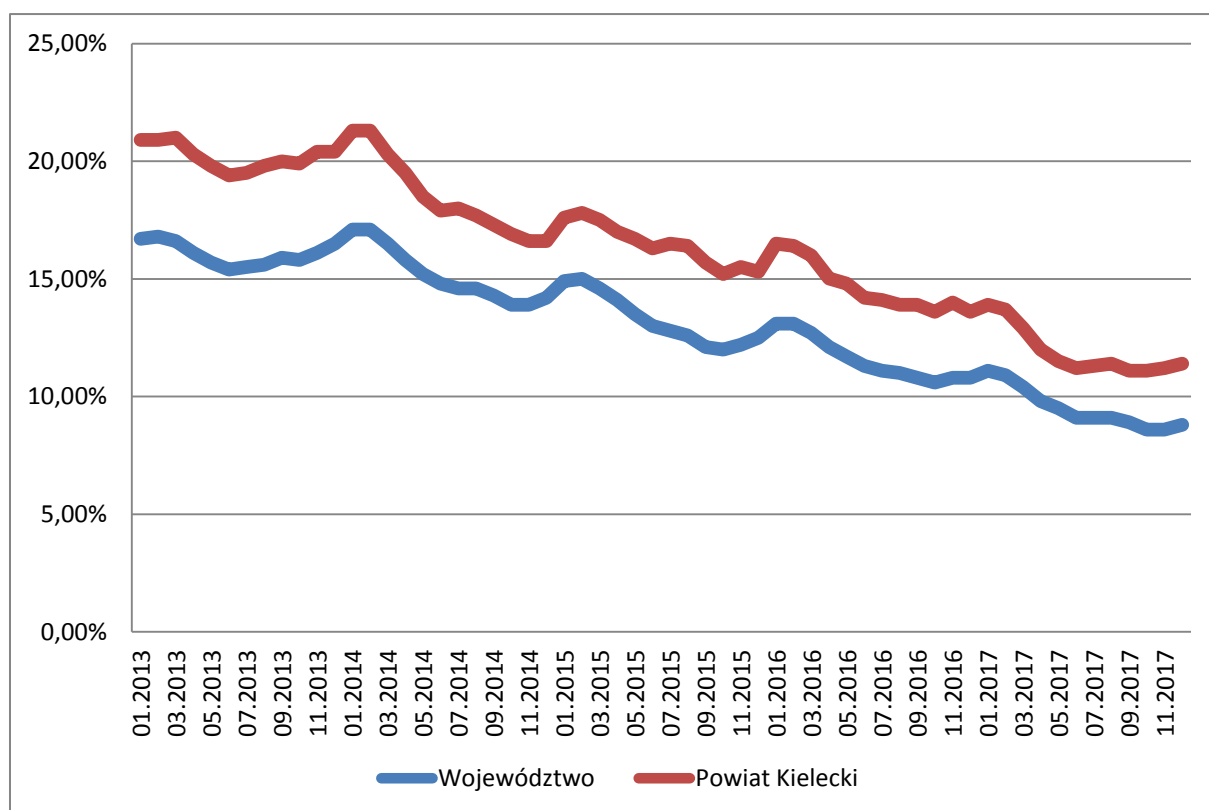
3.2. Bezrobocie

Istotnym problemem społeczno-gospodarczym występującym na terenie całego województwa świętokrzyskiego jest bezrobocie. Jest to zjawisko trudne do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony zdarzają się przypadki wpisania w szereg bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płaćenia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii

funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły roboczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody. Podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych.

Na koniec 2017 roku stopa bezrobocia w powiecie kieleckim wyniosła 11,4% i była większa o 2,6 punktu procentowego (p.p.) od poziomu bezrobocia w województwie świętokrzyskim.

Wykres 21 . Stopa bezrobocia w powiecie kieleckim oraz województwie świętokrzyskim



Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Kielcach.

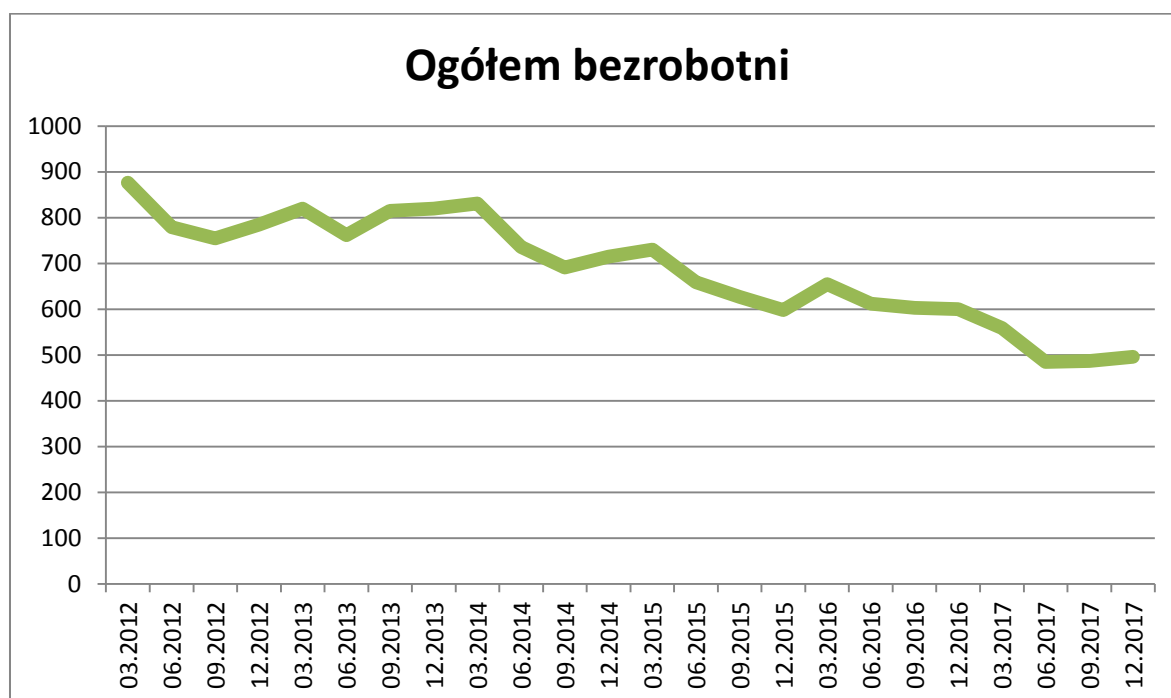
Wskaźnik bezrobocia zarejestrowany w drugiej połowie 2017 roku był najniższym w całym 5 letnim analizowanym okresie. Z powyższego wykresu widać powiązanie stopy bezrobocia w powiecie oraz w województwie. Jest to naturalne zjawisko, ponieważ bezrobocie jest skomplikowanym problemem społecznym, na który wpływ ma ogólna sytuacja ekonomiczna kraju. Wywołuje ono negatywne skutki zarówno ekonomiczne, jak i społeczne. Makroekonomiczne skutki bezrobocia dotyczą utraconej produkcji w gospodarce

w rezultacie niepełnego wykorzystania siły roboczej oraz pogorszenia stanu budżetu państwa w wyniku zmniejszenia przychodów budżetowych z tytułu podatków oraz zwiększenia wydatków na zasiłki i inne formy pomocy społecznej. Mikroekonomiczne skutki bezrobocia polegają na pogorszeniu sytuacji materialnej bezrobotnych i ich rodzin w okresie pozostawania bez pracy. Analizując makrospołeczne skutki bezrobocia, należy pamiętać o istnieniu bezrobotnych nie zawsze zarejestrowanych przez rejonowe urzędy pracy (są to przeważnie kobiety i młodzież, nie mający żadnego zatrudnienia).

Bezrobocie jest również istotnym elementem polityki społecznej, w każdym państwie, w którym gospodarka oparta jest o mechanizm wolnorynkowy. Utrzymujące się przez dłuższy czas bezrobocie powoduje napięcia społeczne.

W gminie Mniów na koniec 2017 roku zarejestrowanych było 496 osób bezrobotnych, co stanowiło jeden z najniższych rezultatów począwszy od 2013 roku, czyli w przekroju całego analizowanego okresu. W przypadku gminy Mniów zauważalne są okresowe wahania liczby osób bezrobotnych związane z sezonowością niektórych branż (np. budownictwa, rolnictwa), co odpowiada charakterowi gminy. Szczegółowy przebieg poziomu bezrobocia na terenie gminy prezentuje poniższy wykres.

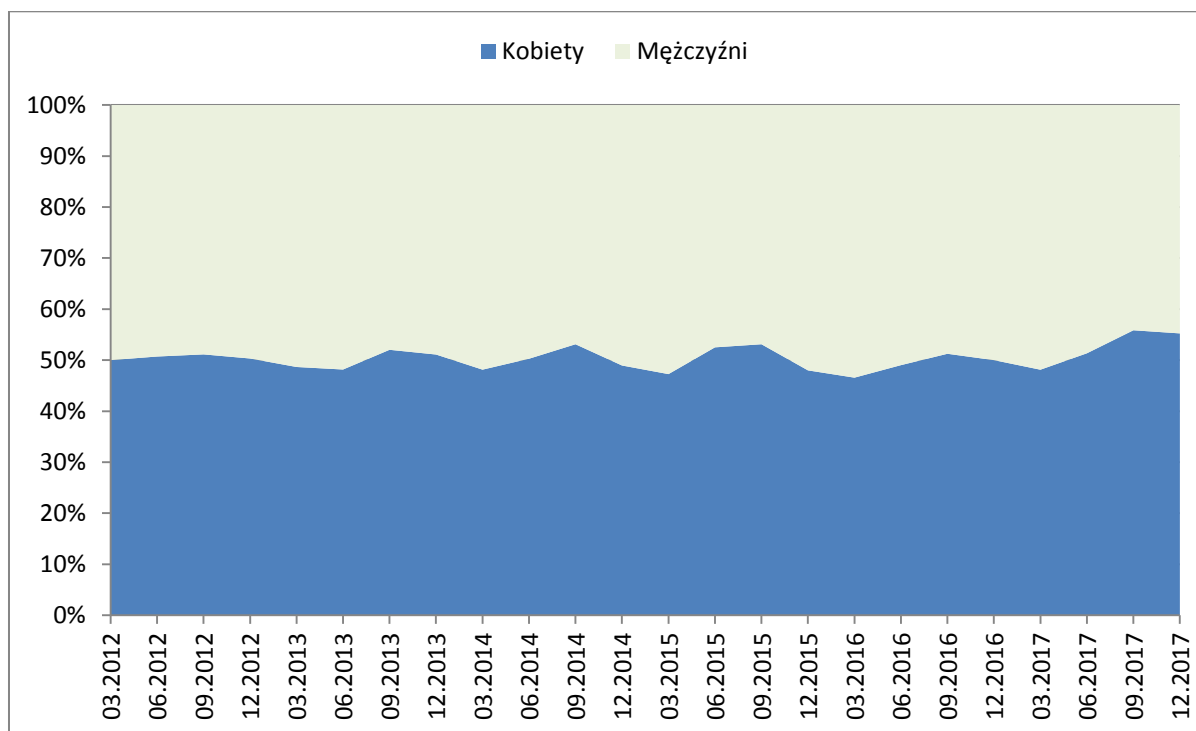
Wykres 22. Osoby bezrobotne w gminie Mniów w latach 2013-2017



Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Współczynnik feminizacji w gminie Mniów w latach 2011-2017 wahał się między 104 a 105. Oznacza to, iż na 100 mężczyzn przypadało 104 bądź 105 kobiet (w zależności od roku). Zależność ta jest również widoczna w strukturze bezrobotnych mieszkańców gminy Mniów.

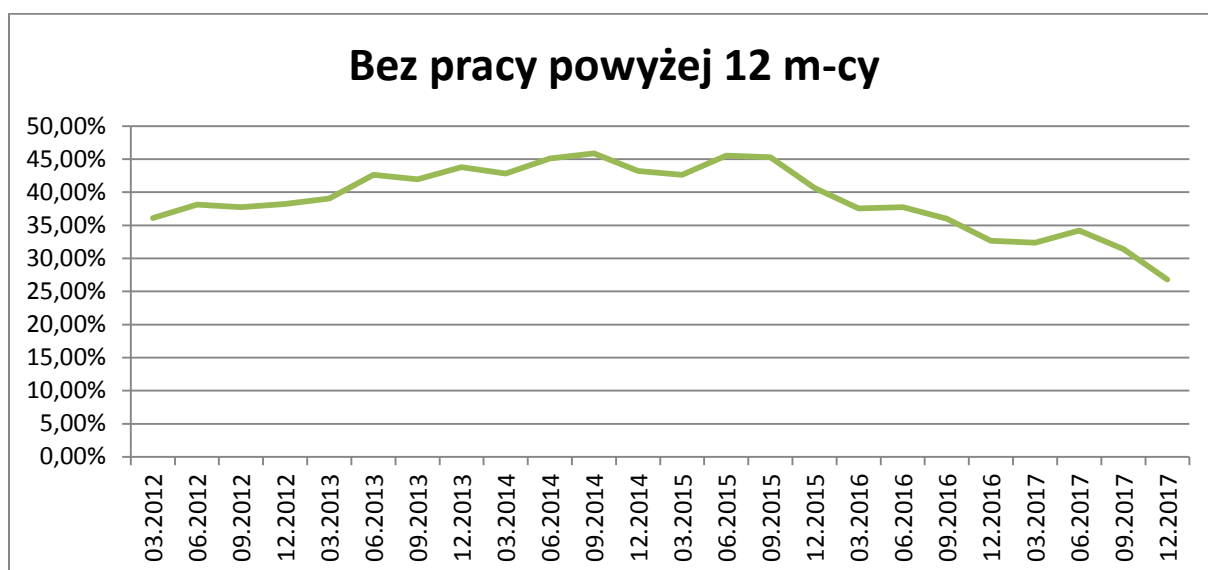
Wykres 23. Bezrobocie na terenie gminy Mniów w podziale na płeć



Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Bezrobocie bezpośrednio dotyka osobę pozostającą bez pracy, ale w sposób pośredni cała rodzina odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozzerwalnie powiązane z innymi problemami, takimi jak np. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie itp. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezradności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. W gminie Mniów w całym analizowanym okresie czasu osoby pozostające przynajmniej rok bez pracy stanowiły od 26% do nawet 46% wszystkich osób bezrobotnych.

Wykres 24. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych



Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Bezrobocie należy również rozpatrywać w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje problemy finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać niewielki odsetek bezrobotnych. Jedynie średnio 17,74% osób pozostająca bez pracy otrzymywała z tego tytułu wsparcie z urzędu pracy.

Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie udzielał wsparcia mieszkańcom gminy z powodu bezrobocia. W 2017 roku z pomocy skorzystało 190 rodzin, czyli o 79 mniej niż w rekordowym pod tym względem rokiem 2013. Pomoc z tego tytułu w sposób pośredni dotarła do 533 osób, czyli do około 5,7% populacji Gminy.

Tabela 17. Liczba rodzin, którym GOPS w Mniowie udzielił wsparcia z powodu bezrobocia

| | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|--------------------------------|------|------|------|------|------|
| liczba rodzin | 269 | 233 | 219 | 206 | 190 |
| liczba osób w rodzinach | 827 | 729 | 649 | 611 | 533 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.3. Ubóstwo

Ubóstwo w ujęciu ekonomicznym oznacza stały brak dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych jednostki. Według definicji Organizacji Narodów Zjednoczonych wiąże się z ograniczeniem wyboru i szans życiowych. Narusza ludzką godność oraz uniemożliwia skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie, poprzez wykluczenie jednostek i rodzin ze społeczności lokalnych. Ubóstwo często wiąże się z innymi czynnikami patologicznymi jakimi są alkoholizm, narkomania, zaniedbywanie w opiece i wychowaniu oraz przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych należy zaliczyć rodziny, których członkowie nie mają stałych zarobkowych źródeł dochodów, innych niż renta lub emerytura. Problem ubóstwa jest jedną z najważniejszych kwestii polityki społecznej w krajach Unii Europejskiej.

Według Indeksu Zagrożenia Ubóstwem opublikowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w 2016 roku powiat kielecki ze zmienną syntetyczną na poziomie 7,2 charakteryzuje się średnim poziomem zagrożenia ubóstwem. Jako przyczyny ubóstwa w województwie świętokrzyskim wskazane są następujące przyczyny:

- niski stopień urbanizacji,
- wysoka stopa bezrobocia,
- przeciętny dochód na jednego mieszkańca poniżej średniej krajowej,
- znaczący odsetek osób pracujących w rolnictwie,
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych,
- wrażliwość gospodarki regionu na zmiany koniunktury.

Wszystkie te czynniki powodują, że województwo świętokrzyskie od lat należy do najbiedniejszych regionów w Polsce, a co za tym idzie również powiat kielecki oraz gmina Mniów.

Według tego opracowania, wskaźnik deprivacji lokalnej wyrażający stosunek liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców w gminie Mniów wynosił 117,77 i był o 9,21 wyższy niż średnia dla powiatu kieleckiego.

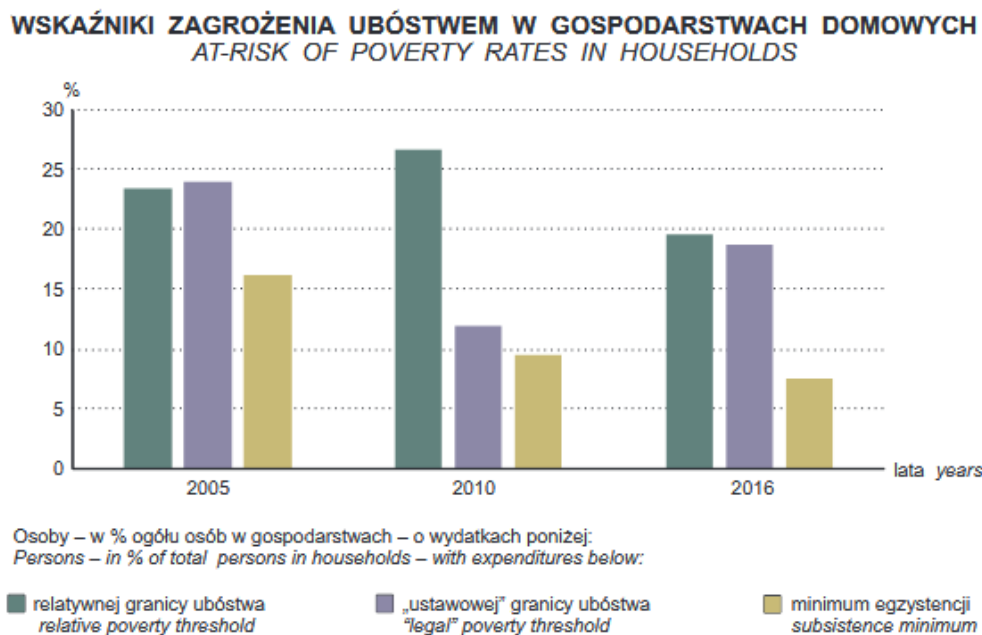
Tabela 18. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2016 roku w powiecie kieleckim

| POWIAT KIELECKI | | |
|-----------------|-----------------|-----------------|
| 1. | Bieliny | 172,13 |
| 2. | Bodzentyn | 119,35 |
| 3. | Chęciny | 84,05 |
| 4. | Chmielnik | 128,36 |
| 5. | Daleszyce | 123,79 |
| 6. | Górno | 125,99 |
| 7. | Łągów | 93,33 |
| 8. | Łopuszno | 123,48 |
| 9. | Masłów | 89,13 |
| 10. | Miedziana Góra | 70,87 |
| 11. | Mniów | 117,77 |
| 12. | Morawica | 60,44 |
| 13. | Nowa Słupia | 108,25 |
| 14. | Piekoszów | 46,32 |
| 15. | Pierzchnica | 147,09 |
| 16. | Raków | 210,64 |
| 17. | Sitkówka-Nowiny | 90,17 |
| 18. | Strawczyn | 88,91 |
| 19. | Zagnańsk | 62,58 |
| | | Średnia: 108,56 |

Źródło. Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim.

W polskim ustawodawstwie istnieją różne definicje ubóstwa. Zgodnie z opracowaniem Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej, o biedzie w sensie absolutnym, mówimy w przypadku kiedy uzyskiwane dochody umożliwiają tylko zaspokojenie niezbędnych potrzeb biologicznych pozwalających tylko na utrzymanie przy życiu. Istnieje także tzw. ustawowa granica ubóstwa, ustalona przez wysokość dochodu upoważniającego osoby i rodziny, które takiego dochodu nie osiągają do ubiegania się o pomoc społeczną. Ubóstwo może być pojmowane w sposób względny, w takim przypadku linią ubóstwa jest dochód relatywizowany do standardu materialnego danego społeczeństwa.

Rysunek 3. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w woj. świętokrzyskim

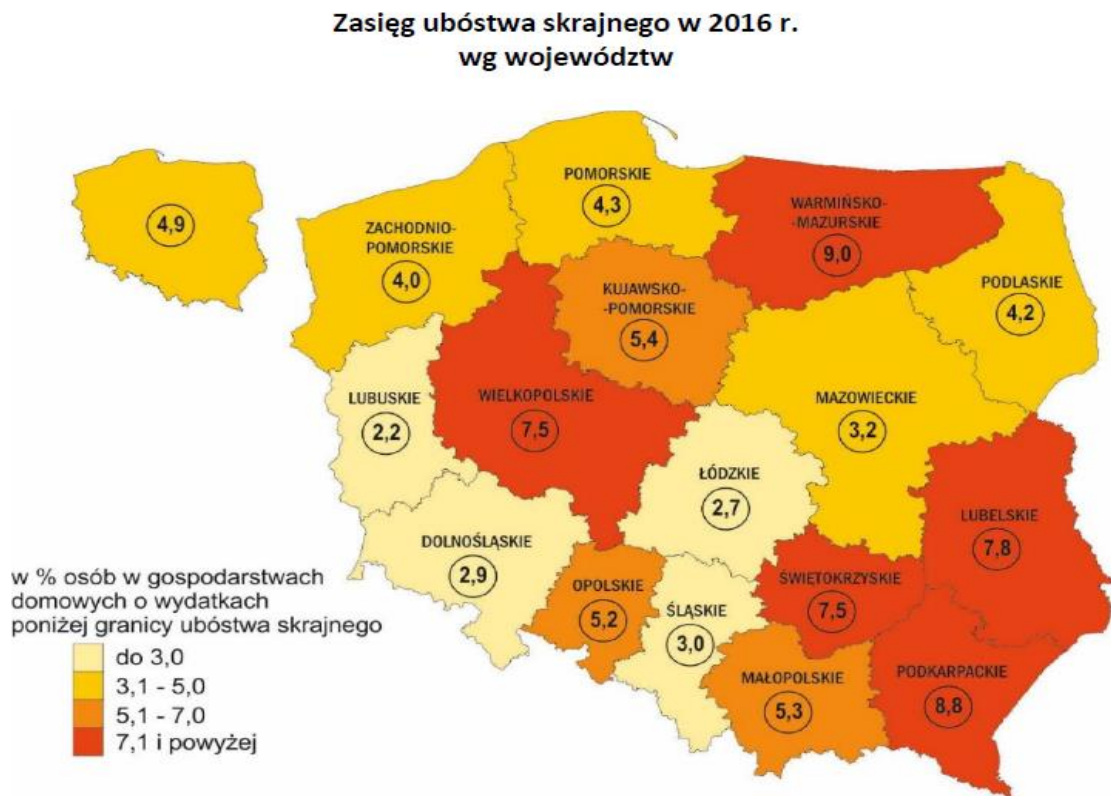


Źródło. Urząd Statystyczny w Kielcach.

Z powyższej ilustracji, opracowanej przez Urząd Statystyczny w Kielcach wynika, że w ciągu ostatniej dekady niemal dwukrotnie zmniejszył się odsetek mieszkańców województwa świętokrzyskiego, których dochód nie zapewnia minimum egzystencji.

Również opracowanie sygnałne Głównego Urzędu Statystycznego na temat *Ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2016 roku* potwierdza wcześniejsze ustalenia. Województwami o najwyższej stopie ubóstwa były województwa: warmińsko-mazurskie, podkarpackie, lubelskie, świętokrzyskie oraz wielkopolskie. Należy jednak odnotować znaczący spadek zasięgu ubóstwa skrajnego (5% osób wobec 7% w roku 2015) oraz ubóstwa relatywnego (poniżej 14% wobec 16% w roku 2015). Znaczący spadek zasięgu ubóstwa zaobserwowano zwłaszcza wśród rodzin wielodzietnych, gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstw z głową rodziny o niskim stopniu wykształcenia. Pomimo poprawy sytuacji, grupy te ciągle należą do najbardziej zagrożonych ubóstwem. W opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego jako czynniki przyczyniające się do spadku zasięgu bezrobocia wymieniono: wzrost wynagrodzeń, spadek bezrobocia oraz wprowadzenie świadczenia wychowawczego.

Rysunek 4. Zasięg ubóstwa skrajnego wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych)



Źródło. „Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2016 roku” Główny Urząd Statystyczny.

Według tego opracowania czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne oraz osoby utrzymujące się z tzw. „innych niezarobkowych źródeł”.

Tabela 19. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2012-2016

| | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|--------------------------------|------|------|------|------|------|
| Liczba rodzin | 152 | 222 | 221 | 200 | 169 |
| Liczba osób w rodzinach | 420 | 675 | 632 | 570 | 460 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

Z powyższych raportów wynika, że w 2016 roku w Polsce nastąpiła ogólna poprawa sytuacji ekonomicznej rodzin. W gminie Mniów trend znamionujący poprawę sytuacji bytowej mieszkańców rozpoczął się w 2015 roku i trwa do chwili obecnej.

3.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Charakteryzuje się ona długotrwałością, przebiegiem łagodniejszym niż w przypadku stanu ostrego, pogorszeniem sprawności, nieodwracalnością zmian patologicznych oraz następstwami psychospołecznymi.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doznają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania.

Według Światowej Organizacji Zdrowia za osobę niepełnosprawną uznaje się taką, która nie może samodzielnie, częściowo bądź całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej Strategii szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny: psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych.

Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał. Konieczne będą zatem większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, przewidujące wydłużenie życia można spodziewać się w przyszłości, że wzrośnie udział świadczeń udzielanych w ramach pomocy społecznej, które podyktowane są długotrwałą chorobą lub niepełnosprawnością.

Tabela 20. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby

| Rok | 2015 | 2016 | 2017 |
|--------------------------------|---------------------------------------|------|------|
| Powód przyznania pomocy | niepełnosprawność | | |
| Liczba rodzin | 120 | 131 | 135 |
| Liczba osób w rodzinach | 259 | 282 | 268 |
| Powód przyznania pomocy | długotrwała lub ciężka choroba | | |
| Liczba rodzin | 111 | 109 | 102 |
| Liczba osób w rodzinach | 281 | 267 | 218 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

W przeciągu analizowanego trzyletniego przedziału czasu liczba rodzin, które otrzymały wsparcie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie z powodu niepełnosprawności bądź długotrwałej lub ciężkiej choroby utrzymywała się na zbliżonym poziomie (2015 – 231 rodziny, 2016 – 240 rodzin, 2017 – 237 rodziny). Wahaniom uległa natomiast struktura rodzin otrzymujących pomoc z tych dwóch przyczyn. W 2017 roku z powodu niepełnosprawności wsparcie otrzymało o 15 więcej rodzin niż w 2015, natomiast z powodu choroby o 9 rodzin mniej.

Ustawa o pomocy społecznej określa, jakie zadania są realizowane na szczeblu gminy i powiatu. Podzielone są na świadczenia o charakterze finansowym, rzeczowym i usługowym. Wśród świadczeń z pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz biernych zawodowo z powodu wieku, przewidziany jest zasiłek stały.

Tabela 21. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie zasiłku stałego

| | 2015 | 2016 | 2017 |
|---|-----------|-----------|-----------|
| Liczba osób/ osób samotnie gospodarujących/ dla osoby w rodzinie | 109/75/35 | 121/86/35 | 110/77/35 |
| Liczba świadczeń | 1073 | 1130 | 1033 |
| Kwota świadczeń (zł) | 476 288 | 537 363 | 484 589 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

Kolejną z form pomocy jest wypłata zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności bądź z tytułu długotrwałej choroby. Okres na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy uzależniony

jest od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny. Określa go Ośrodek Pomocy Społecznej właściwy dla miejsca zamieszkania, na podstawie wywiadu środowiskowego.

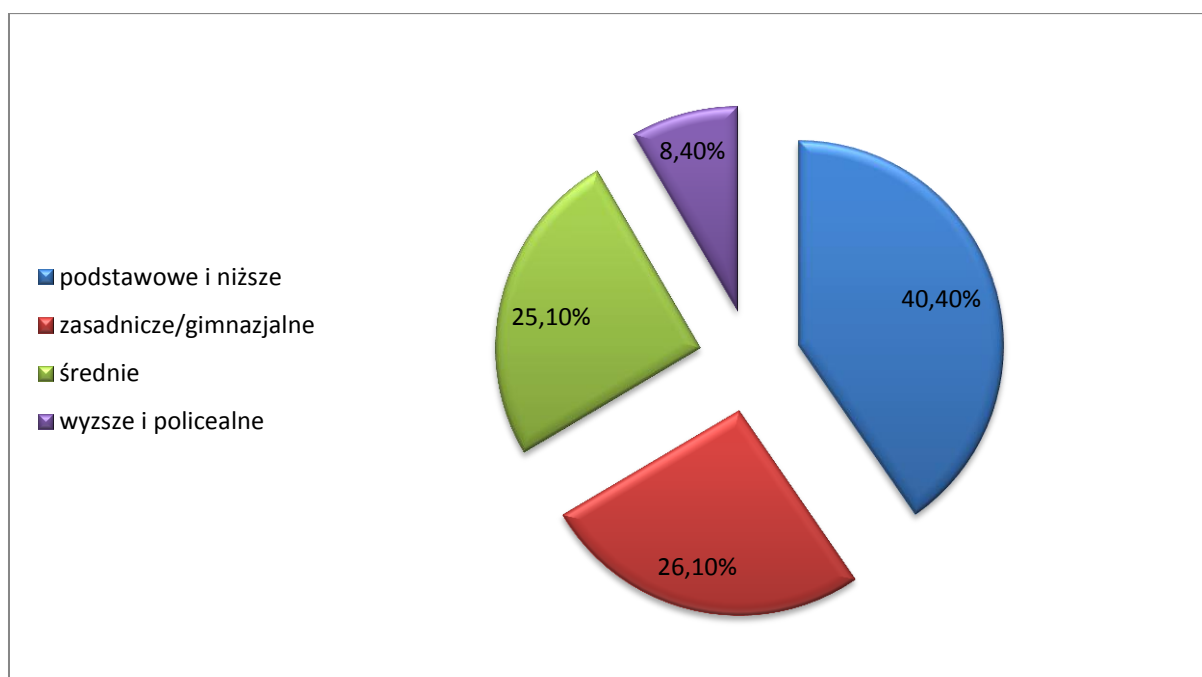
Tabela 22. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie zasiłku okresowego z tytułu niepełnosprawności bądź długotrwałej choroby

| | 2015 | 2016 | 2017 |
|----------------------------|------|------|------|
| Niepełnosprawność | 6 | 7 | 5 |
| Długotrwała choroba | 9 | 5 | 7 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

Według Raportu z Diagnozy Społecznej 2009, zaledwie 8,4% niepełnosprawnych mieszkańców województwa świętokrzyskiego legitymuje się wykształceniem wyższym lub policealnym. Ponad 40% miało wykształcenie podstawowe lub niepełne podstawowe. Wśród pozostałych osób poziom wykształcenia rozkłada się niemal po równo.

Wykres 25. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim



Źródło. Opracowanie własne na podstawie Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

Na podstawie danych dostępnych są na stronie Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych można zaobserwować, iż w skali kraju, odsetek osób niepełnosprawnych posiadających wykształcenie wyższe zwiększył się z 9 % (rok 2013) do 11% (2016).

Tabela 23. Stopa bezrobocia wśród aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych

| L.p. | Wykształcenie | Stopa bezrobocia |
|------|---|------------------|
| 1. | Wyższe | 10,5 |
| 2. | Policealne i średnie zawodowe | 8,3 |
| 3. | Średnie ogólnokształcące | 14,7 |
| 4. | Zasadnicze zawodowe | 11,0 |
| 5. | Gimnazjum, podstawowe i niepełne podstawowe | 18,9 |

Źródło. Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Wśród osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo, najwięcej osób bezrobotnych legitymuje się wykształceniem podstawowym bądź niepełnym podstawowym. Jest to ogólnokrajowy trend ale ma on również odzwierciedlenie w gminie Mniów.

3.5. Sytuacja osób starszych

W Polsce mamy do czynienia ze starzejącym się społeczeństwem. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej ludności. Osiągnięcia medycyny przyczyniają się również do wydłużenia ludzkiego życia.

Trudności, z którymi spotykają się osoby starsze to między innymi:

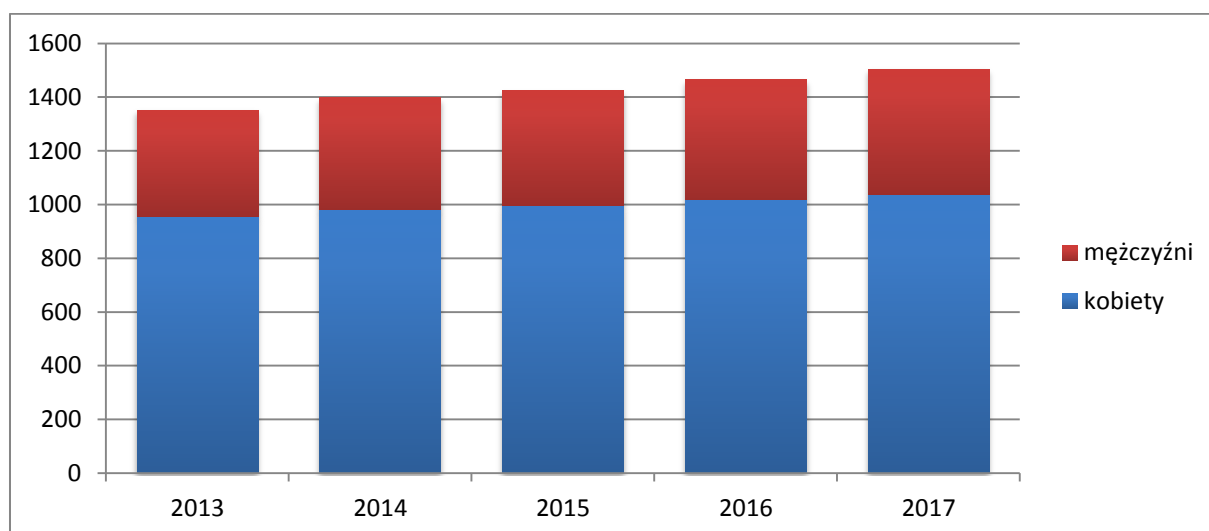
- Sytuacja finansowa.
- Choroby oraz niepełnosprawność.
- Locomocja.
- Wykonywanie codziennych czynności.
- Obsługa nowych technologii.
- Relacje z rodziną i innymi ludźmi, spowodowane brakiem wzajemnego zrozumienia.
- Obniżona samodzielność.

Wymienione czynniki powodują marginalizację osób starszych. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego. W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niedołążnością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi

z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasilaniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej itp.

Jak wynika z wcześniejszej diagnozy demograficznej, w gminie Mniów rośnie udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu populacji gminy. Należy również zauważyć, że wśród osób w wieku poprodukcyjnym, największą liczbę osób stanowią kobiety (około 70%), co można zauważyć na poniżej przedstawionym wykresie.

Wykres 26. Ludność gminy Mniów w wieku poprodukcyjnym w podziale na płeć



Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Według prognozy demograficznej udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, w ciągu najbliższych 35 lat wzrośnie z obecnych 16% do około 26%. Wskaźnik na tak wysokim poziomie stanowić będzie bardzo duże obciążenie dla finansów gminy. Na przestrzeni najbliższych 30-40 lat, proces „starzenia się” społeczeństwa stanie się jednym z głównych problemów, z którymi będą zmagaly się samorządy, nie tylko w województwie świętokrzyskim, ale w niemal całej Polsce.

Ważnym elementem dla osób starszych jest aktywność społeczna, przejawiająca się rozwojem różnych form działalności środowiska lokalnego skierowanych do seniorów, np. działalność klubów seniora lub innych organizacji. Dla części osób tym środowiskiem będzie najbliższa rodzina. Niestety model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnieni, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym środowisku.

Niestety, ale pomoc instytucjonalna dla osób starszych oraz ich rodzin w Polsce jest niewystarczająca. Jednym z rozwiązań jest pobyt osoby starszej w domu pomocy społecznej. Głównym problemem tej formy wsparcia jest koszt utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej, który często nie może zostać w całości pokryty ze świadczenia emerytalno-rentowego. W takich przypadkach koszt pobytu w domu pomocy społecznej spoczywa głównie na gminie, a w nielicznych przypadkach na członkach rodziny wskazanych w ustawie o pomocy społecznej i na jej zasadach. Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze.

Jedną z form pomocy jest również opłacenie pobytu osoby potrzebującej w domu pomocy społecznej. Bardzo często z tego wsparcia korzystają osoby starsze i niesamodzielne.

Tabela 24. Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej

| Rok | 2015 | 2016 | 2017 |
|----------------------|---------|---------|---------|
| Liczba osób | 14 | 17 | 15 |
| Liczba świadczeń | 146 | 178 | 176 |
| Kwota świadczeń (zł) | 333 700 | 366 430 | 312 848 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

Ze sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie za rok 2016 wynika, iż do każdej z tych 17 osób umieszczonych w domu pomocy społecznej gmina musiała średnio co miesiąc dopłacić 2059,00 złotych, przy średnim miesięcznym koszcie pobytu na poziomie 3003,00 złote.

3.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Zaspokaja ona potrzeby psychiczne, społeczne oraz emocjonalne swoich członków. Pełni również funkcję pierwszego środowiska wychowawczego w życiu dziecka, na które składają się między innymi struktura rodziny, jej sytuacja materialna, atmosfera wychowawcza panująca w domu, poziom wykształcenia rodziców oraz sytuacja zdrowotna.

Przyczyną złego funkcjonowania rodziny jest przeważnie bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, który przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się to poprzez

problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych.

Jednym z problemów, z którymi mogą borykać się rodziny są problemy opiekuńczo-wychowawcze. Problem ten dotyczy głównie dzieci i młodzieży, która nie ma zapewnionej należytej opieki ze strony swoich opiekunów. Jednak problem ten także dotyczy rodzin, gdzie dzieci swoim zachowaniem sprawiają tak duże kłopoty, z którymi opiekunowie nie są w stanie sami sobie poradzić.

Obowiązkiem gminy jest realizacja zadań określonych w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa szczegółowo:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Tabela 25. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

| Rok | 2015 | 2016 | 2017 |
|-------------------------|------|------|------|
| Liczba rodzin | 26 | 21 | 22 |
| Liczba osób w rodzinach | 108 | 88 | 82 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

W 2017 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie udzielił wsparcia 22 rodzinom.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem.

Ustawa z 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Mniowie zatrudniony jest jeden asystent rodziny.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny. W 2017 roku wsparciem asystenta objętych było 16 rodzin, przy 12 w roku poprzedzającym. Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną w gminie Mniów wynosi 18 miesięcy. Niestety nie każda współpraca kończy się osiągnięciem założonych celów. W roku 2017 asystent zakończył współpracę z jedną rodziną ze względu na zaprzestanie przez nią współpracy.

Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecka podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu.

3.7. Przemoc w rodzinie

Według Kodeksu Karnego przemoc w rodzinie zaliczana jest do kategorii przestępstw. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pod pojęciem tym należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny. Przemoc jest zjawiskiem niezależnym od kultury, środowiska, wyznania, wykształcenia, poziomu intelektualnego czy przynależności do grupy społecznej. Prowadzi do narażenia członków rodziny na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołuje cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc może mieć postać:

- przemocy fizycznej,
- przemocy psychicznej,
- przemocy seksualnej,
- przemocy ekonomicznej.

W gestii samorządu lokalnego leży podejmowanie działań mających na celu ochronę osób dotkniętych przemocą oraz jej zapobieganiu. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról.

Zgodnie z przepisami art. 2 ust.2 znowelizowanej w 2010 roku Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Uchwałą Rady Gminy w Mniowie, na terenie gminy Mniów funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny. Jest to grupa specjalistów podejmująca się współpracy celem udzielenia pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym problemem przemocy. Działania te skierowane są na rozwiązanie konkretnego problemu. Celem głównym zespołu interdyscyplinarnego jest efektywna współpraca instytucji i organizacji na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do pracy z poszczególnymi rodzinami i osobami, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą, lub zachodzi obawa, że stosują przemoc - Zespół Interdyscyplinarny powołuje grupy robocze, które realizują indywidualne plany pracy, w odniesieniu do każdej z rodzin.

Zespół interdyscyplinarny w swojej pracy stosuje Procedurę Niebieskiej Karty. Jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego diagnozują sytuację i udzielają pomocy ofiarom. W sytuacji nadużywania alkoholu, kierują sprawcę do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W 2017 roku Zespół zebrał się czterokrotnie, utworzono 45 grup roboczych, które odbyły 112 posiedzeń. Pomocą objęto 36 rodzin i 114 osób. Najwięcej pracy Zespół oraz Grupy Robocze miał w 2016 roku, gdzie pomocą objęto łącznie 136 osób.

Tabela 26. Liczba osób oraz rodzin objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Grup Roboczych

| | 2015 | 2016 | 2017 |
|-------------------------------------|------|------|------|
| I. osób objętych pomocą ZI | 81 | 136 | 114 |
| I. rodzin objętych pomocą ZI | 45 | 49 | 36 |
| I. osób objętych pomocą GR | 81 | 136 | 99 |
| I. rodzin objętych pomocą GR | 45 | 49 | 36 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Mniowie.

W 2017 i 2015 roku wszczęto procedurę Niebieskiej Karty wobec 45 rodzin. W roku 2016 było to 49 rodzin. Dla każdej z rodzin powołano grupę roboczą, której celem było opracowanie i realizacja indywidualnych planów pomocy rodzinom.

W 2017 roku na terenie gminy funkcjonował punkt konsultacyjny dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Z pomocy oferowanej w punkcie konsultacyjnym skorzystało czternastu mieszkańców gminy, w tym sześć kobiet.

3.8. Ochrona macierzyństwa

W obliczu zagrożeń demograficznych, przejawiających się „starzeniem społeczeństwa”, co spowodowane jest między innymi zmniejszającą się liczbą mieszkańców oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń, niezwykle istotnym jest zapewnienie warunków bytowych rodzinom. Rodzina jest zarówno instytucją formalną, jak i społeczną, której celem jest utrzymanie ciągłości biologicznej i kulturowej społeczeństwa. Rodzina stanowi zatem podstawową kwestię w polityce społecznej.

Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,

samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wygzekwować alimentów na dziecko.

Dodatkowym celem samorządu lokalnego powinno być zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, co umożliwi matkom powrót do aktywności zawodowej, co powinno poprawić sytuację finansową rodziny. W gminie Mniów, w lipcu 2018 roku istniała jeszcze możliwość zapisania dziecka do przedszkola na najbliższy rok.

Rolą państwa powinno być tworzenie takich warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych, aby zachęcać młodych ludzi do zakładania rodzin.

W 2017 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa udzielił wsparcia 74 rodzinom, w tym 30 z powodu wielodzietności.

Tabela 27. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

| Rok | 2015 | 2016 | 2017 |
|-----------------------------|------|------|------|
| Liczba rodzin | 73 | 78 | 74 |
| w tym wielodzietność | | | |
| Liczba rodzin | 41 | 40 | 30 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

3.9. Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają *zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy)*. Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć między innymi hazardu, gier czy internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu

konkretnego środka. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

3.9.1. Alkoholizm

Alkoholizm jest uznawany za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie od środka narkotycznego jakim jest alkohol. Uzależnienie to przejawia się okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu.

Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- Rozpad rodziny;
- łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- Zagrożenie życia;
- Utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością.

Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu

alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwe, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie udzielał pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu. W 2016 roku z tego powodu pomoc uzyskały 4 rodziny. W porównaniu z rokiem 2012 oznacza to zmniejszenie liczby rodzin aż o 8.

Tabela 28. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu

| | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|--------------------------------|------|------|------|------|------|
| Liczba rodzin | 15 | 6 | 5 | 5 | 5 |
| Liczba osób w rodzinach | 29 | 20 | 18 | 23 | 19 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2013-2017.

Porównując powyższą tabelę do szacowanej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych.

3.10. Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu np. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyka zarówno kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej:

alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie.

Problem bezdomności na terenie gminy Mniów ma marginalne znaczenie. W 2017 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z tego tytułu skorzystało siedem rodzin.

Tabela 29. Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności

| Rok | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---------------|------|------|------|------|------|
| Liczba rodzin | 7 | 3 | 3 | 6 | 7 |

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2013-2017.

3.11. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odznacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Jednym z zadań gminy jest zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom oraz osobom przebywającym na terenie gminy.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Mniów czuwają policjanci z Komisariatu Policji w Strawczynie. Do grudnia 2012 roku w Mniowie, przy ulicy Centralnej funkcjonował Posterunek Policji, ale został zlikwidowany w związku ze zmianami w strukturach organizacyjnych Komendy Miejskiej Policji w Kielcach. Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie gminy Mniów funkcjonują 3 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach:

- Mniów,
- Grzymałków,
- Zaborowice.

4. Część programowa

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

4.1. Podsumowanie diagnozy

Prognozowanie zmian w obszarze polityki społecznej związane jest z analizą poprzez obserwację współczesnych oraz przeszłych zjawisk społecznych. Zespół ds. opracowania Strategii uznał, że głównymi problemami gminy są bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Kwestiami tymi należy zająć się w pierwszej kolejności. Zespół zwrócił również uwagę na mentalność klientów pomocy społecznej, którzy niejednokrotnie nie chcą podejmować próby wyjścia z trudnej sytuacji życiowej ale jednocześnie reprezentują podejście roszczeniowe.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą należy zauważyć, że malejące bezrobocie oraz pomoc socjalna dla rodzin wielodzietnych przyczyniły się do zmniejszenia skali ubóstwa w Polsce i tym samym w województwie świętokrzyskim. Pomimo tego niezbędne są dalsze działania przyczyniające się do zmniejszenia bezrobocia. Niestety na kwestie zapobiegania bezrobociu Urząd Gminy nie ma bezpośrednich narzędzi, może tylko stwarzać warunki dogodne do rozwoju przedsiębiorczości. Gmina, między innymi poprzez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może minimalizować skutki już istniejącego problemu, między innymi poprzez realizację projektów umożliwiających rozwój swoich umiejętności bądź przebranżowienie. Nawet spadek liczby osób bezrobotnych w ostatnich latach wymusza sytuację, aby podjąć działania aktywizujące osoby długotrwale bezrobotne, które nie są przystosowane do zmiany swojej sytuacji życiowej, ponieważ jednym z częstych efektów długotrwałego bezrobocia jest ubóstwo w tych rodzinach. Dochody mieszkańców gminy Mniów są dużo poniżej średniej krajowej, co ma swoje odzwierciedlenie w dochodach budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

Ubóstwo oraz bezrobocie często powiązane są z problemami uzależnień. Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez

daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków używanych w celu pokonania codziennych przeciwności i kłopotów. Zakładamy, że w przeciągu kilku najbliższych lat problem ten będzie stanowił wyzwanie stawiane lokalnej polityce społecznej. Konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Niezbędnym narzędziem jest stały monitoring dostępności i poziomu spożycia alkoholu, szczególnie w przypadku młodzieży.

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z ryzykiem pogłębiania się problemu uzależnienia od alkoholu w przeciągu najbliższych lat należy założyć nasilenie tego zjawiska. Konieczne zatem będą działania profilaktyczne w tym kampanie społeczne, które będą w stanie wpłynąć na postrzeganie przemocy w rodzinie.

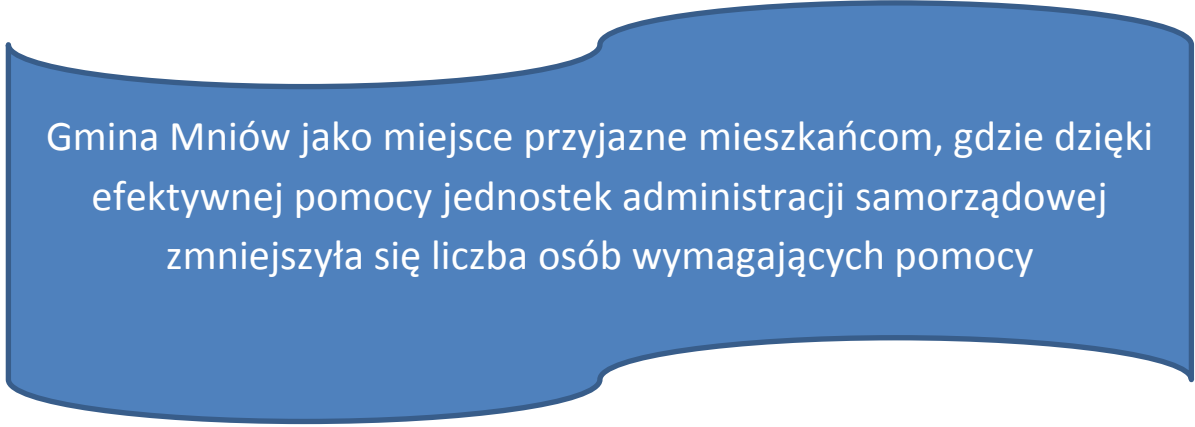
Negatywną prognozą jest również starzenie się społeczeństwa. Na przestrzeni najbliższych lat stale będzie wzrastał odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wiąże się to z koniecznością kontynuacji działań skierowanych do osób starszych, aby aktywnie włączać ich w życie społeczne gminy. Osoby starsze dzięki swojej wiedzy oraz doświadczeniu mogą być inspiracją oraz wsparciem dla młodszych pokoleń. Jednym z problemów związanych z rozwojem kapitału społecznego jest brak większej liczby osób wykwalifikowanych w pozyskiwaniu funduszy unijnych. W związku z ograniczonymi środkami własnymi niezbędnym jest wsparcie w postaci zewnętrznych źródeł finansowania.

W związku z tym, że zgodnie z prognozami liczby ludności na wskazanym terenie, liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie się zwiększała, można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. Jednym z wyzwań stawianych przed polityką społeczną jest pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

4.2. Misja Gminy

Misja jest opisem przyszłego wizerunku społecznego gminy, jaki powinien być osiągnięty w następstwie wdrażanej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Stanowi pewien efekt docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy

tym możliwości płynące z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu gospodarczym i społecznym gminy. Na podstawie diagnozy problemów społecznych występujących na terenie gminy sformułowana została misja gminy, która przyjęła poniższą postać:

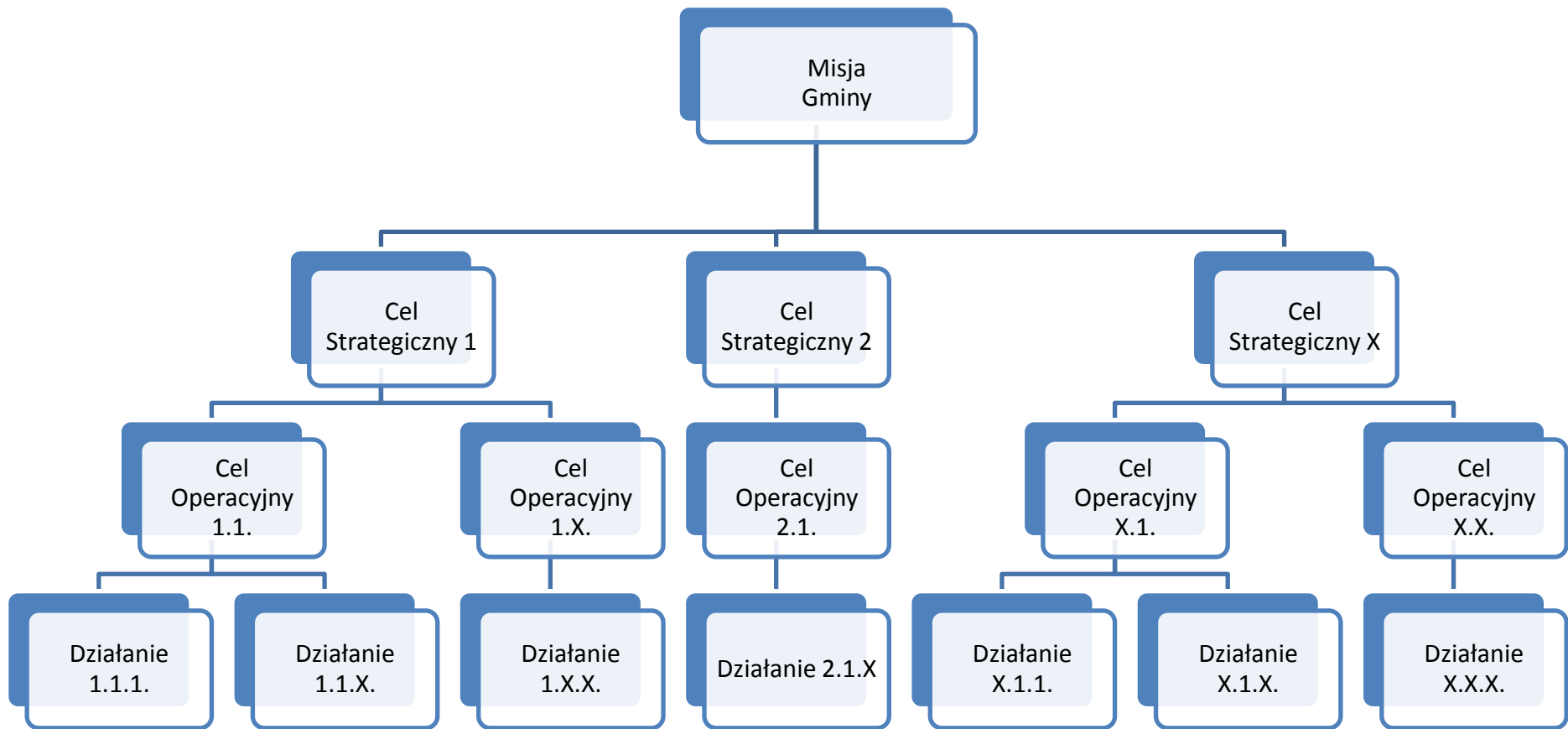


Gmina Mniów jako miejsce przyjazne mieszkańcom, gdzie dzięki efektywnej pomocy jednostek administracji samorządowej zmniejszyła się liczba osób wymagających pomocy

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej wizji wszystkich instytucji działających na terenie gminy. Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

4.3. Cele strategiczne i operacyjne

Poniższy schemat przedstawia hierarchizację oraz umiejscowienie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych wyznaczających kierunki działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018-2023. Cele te, wraz z celami operacyjnymi, ukierunkowują działania, które należy podjąć w celu zrealizowania zapisów misji gminy.



Aby zrealizować Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych nie wystarczą same cele strategiczne. Niezbędne jest ich doprecyzowanie, poprzez przypisanie celów operacyjnych oraz kierunków działań, które zostaną określone wskaźnikami, podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację oraz ramami czasowymi działania.

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018-2023 zostało przygotowanych 6 celów strategicznych odpowiadających obszarom zarówno deficytowym w zakresie polityki społecznej realizowanej na terenie gminy Mniów. Do tych celów strategicznych zostało przypisanych 16 celów operacyjnych. Realizacja celów operacyjnych będzie możliwa dzięki wskazanym w Strategii 62 działaniom.

4.3.1. Cel Strategiczny 1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego

Istotą tego celu jest przeciwdziałanie bezrobociu, które stanowi jeden z głównych problemów społecznych gminy Mniów. Konsekwencjami w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin są przede wszystkim obniżenie własnej wartości, poczucie bezsilności i beznadziejności oraz niepewności statusu społecznego, pogorszenie standardu życia, ubóstwo, izolacja społeczna, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym, problem z zagospodarowaniem czasu wolnego. Konsekwencją społeczną jest m.in. ponoszenie przez społeczeństwo kosztów świadczeń na rzecz osób bezrobotnych. Dzięki działaniom zapisanym w poniższym celu strategicznym zakłada się zmniejszenie liczby osób bezrobotnych między innymi poprzez aktywizację, szkolenia czy też promowanie przedsiębiorczości. Struktura osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kielcach wymaga indywidualnego podejścia do osób bezrobotnych. Kwalifikacje osób zarejestrowanych w PUP są często nieadekwatne do aktualnej sytuacji panującej na rynku pracy. Konieczne jest zatem podnoszenie, uzupełnianie oraz zdobywanie nowych umiejętności w zawodach poszukiwanych. Wdrożenie celu umożliwi poprawę sytuacji życiowej mieszkańców oraz prowadzenie satysfakcjonującego życia zawodowego.

4.3.2. Cel Strategiczny 2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców

Kapitał ludzki i społeczny jest podstawą realizacji zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych zależy od jakości zasobów ludzkich i ogólnego poziomu zaufania społecznego. W skład kapitału ludzkiego wchodzi: wiedza, umiejętności, kwalifikacje i zdolności ludzi do szybkiego oraz skutecznego radzenia sobie z problemami natury zarówno społecznej jak i psychologicznej. Kapitał społeczny stanowi uzupełnienie kapitału ludzkiego. Składa się z zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości, które wspólnie wpływają na relacje międzyludzkie. Wartości te integrują społeczność, a przez to stanowią załączek do wspólnego działania. Potencjał intelektualny, zdobyte kwalifikacje i doświadczenia będą mogły być należycie spożytkowane w społeczeństwie opartym na wiedzy. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz powszechny dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych jest jednym z najważniejszych wyzwań nowoczesnej gospodarki i nowoczesnego społeczeństwa. Bez rozwoju zasobów ludzkich nie będzie możliwe dotrzymanie kroku nowoczesnym społeczeństwom, co w ostatecznym rozrachunku doprowadzi do pogorszenia stopy życiowej mieszkańców.

4.3.3. Cel Strategiczny 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów

Starzenie się społeczeństwa jest powszechnym problemem we współczesnej Europie. Według badań przeprowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny odsetek osób starszych wśród całej populacji gminy Mniów w najbliższych latach będzie stale się zwiększał. W związku ze zmianą modelu rodziny ma miejsce również zmniejszenie znaczenia więzi rodzinnych. Rola i pozycja człowieka starego w obecnym społeczeństwie bardzo się zmieniła. Osoby starsze często padają ofiarą przemocy fizycznej bądź psychicznej, również ze strony własnej rodziny. Należy mieć na uwadze, że starzenie się jest procesem ciągłym, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym należy jednak uwzględnić w nim kontekst psychologiczny i społeczny. Tendencje występujące w społeczeństwie prowadzące

do izolacji i ograniczania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym gminy stanowią poważny problem. Nawet pomimo ogólnokrajowych kampanii problem ten jest ciągle aktualny. Polityka społeczna pomimo posiadanych licznych instrumentów pozwalających rozwiązywać problemy społeczne, nie jest w stanie rozwiązać ich wszystkich. W związku z tym, należy skoncentrować szczególną uwagę na przeciwdziałaniu, które nie pozwoli pogłębiać różnic społeczno–ekonomicznych oraz izolacji grup społecznych.

4.3.4. Cel Strategiczny 4. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych

Jednym z podstawowych zadań polityki społecznej w gminie Mniów jest integracja współpracy instytucji działających w tym obszarze. Ciągłe zmiany zachodzące w sferze społeczno-gospodarczej wymuszają nieustanny rozwój pracowników odpowiedzialnych za realizację polityki społecznej oraz osób wspierających funkcjonowanie tejże polityki, w tym nauczycieli. W celu zapewnienia najwyższego poziomu obsługi klientów oprócz szkoleń niezbędne są również nakłady inwestycyjne w bazę infrastrukturalną wchodzącą w skład systemu opieki. Lepsze poznanie potrzeb osób korzystających z usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wymaga dużej i nieustannej uwagi ze strony pracowników oraz badań i obserwacji, które pozwolą w szybki sposób reagować na zmiany zachodzące na rynku.

4.3.5. Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie

W wyniku ogólnopolskich oraz europejskich przemian społeczno-gospodarczych rodziny coraz częściej przeżywają różnego rodzaju kryzysy, co wpływa na ich bieżące funkcjonowanie. Przejawem zaburzeń funkcjonowania rodzin może być zanik procesu wychowawczego, utrata wzorców wychowawczych, zanik norm i wartości, nieprawidłowości w komunikacji. Ważnym elementem systemu wsparcia rodzin jest zapewnienie opieki dzieciom do lat 6, dzięki czemu rodzice nie będą musieli zaprzestać aktywnej realizacji zawodowej i tym samym przyczynią się do wzrostu gospodarczego.

W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem. Aktywizacja społeczności

lokalnej dla rozwiązania trudnych problemów stanowi ważne i trudne wyzwanie dla pomocy społecznej.

4.3.6. Cel Strategiczny 6. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bywa częstym powodem korzystania z pomocy społecznej. Grupą społeczną szczególnie narażoną na uzależnienia są osoby młode, dlatego tak duże znaczenie ma profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego, aktywnego trybu życia. Wychodząc z założenia, że lepiej zapobiegać niż leczyć, należy skoordynować działania instytucji gminnych w celu aktywnego i skutecznego przeciwdziałania uzależnieniom. W przypadku osób już uzależnionych koniecznym wydaje się podjęcie działań terapeutycznych skierowanych również do ich rodzin.

Terapia jest również ważnym elementem pracy ze sprawcami oraz ofiarami przemocy. Przemoc w rodzinie często nierozzerwalnie wiąże się z uzależnieniami, w tym przeważnie z alkoholizmem. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

4.4. Kierunki działań

| 1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego | | | |
|---|---------------------|------------------------|------------------------------------|
| 1.1. Wykorzystanie potencjału rolniczego i turystycznego gminy | | | |
| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
| 1.1.1. Promocja ekologii i rolnictwa ekologicznego | UG, NGO | 2018-2023 | Liczba działań |
| 1.1.2. Podejmowanie działań skierowanych do osób zatrudnionych w rolnictwie celem ich przebranżowienia oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych | PUP, GOPS | 2018-2023 | Liczba rolników objętych wsparciem |
| 1.1.3. Promocja aktywnego trybu życia poprzez wykorzystanie walorów turystycznych | UG, NGO, Szkoły | 2018-2023 | Liczba działań |

| 1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego | | | |
|--|---------------------|------------------------|--|
| 1.2. Ograniczenie zjawiska bezrobocia poprzez wsparcie osób i rodzin dotkniętych problemem | | | |
| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
| 1.2.1. Szkolenia i kursy dla osób bezrobotnych służące przekwalifikowaniu zawodowemu i nabyciu nowych umiejętności zawodowych | PUP, GOPS | 2018-2023 | Liczba kursów, szkoleń Liczba uczestników |
| 1.2.2. Staże jako szansa na zdobycie doświadczenia zawodowego | PUP | 2018-2023 | Liczba stażystów |
| 1.2.3. Aktywizacja osób biernych zawodowo, bezrobotnych | PUP, GOPS, NGO | 2018-2023 | Liczba osób |

1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego**1.3. Promocja przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy**

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|---|-----------------------|------------------------|-----------------|
| 1.3.1. Promocja aktywności na rynku pracy | PUP, GOPS, NGO, UG | 2018-2023 | Liczba działań |
| 1.3.2. Promocja prywatnych inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki w gminie | UG, NGO | 2018-2023 | Liczba działań |
| 1.3.3. Doradztwo w zakresie rozwoju osobistego i zawodowego młodzieży | Szkoły | 2018-2023 | Liczba uczniów |

1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego**1.4. Wsparcie rodzin zagrożonych oraz żyjących w ubóstwie**

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|---|-------------------------------|------------------------|--|
| 1.4.1. Realizacja programów i inicjatyw w zakresie dożywiania | UG, GOPS | 2018-2023 | Liczba wydanych posiłków |
| 1.4.2. Monitoring problemu ubóstwa na terenie gminy Mniów | GOPS, UG | 2018-2023 | Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby ludności ogółem |
| 1.4.3. Akcje społeczne jako wsparcie pomocą materialną rodzin najuboższych | NGO, UG, GOPS, Szkoły, GBP | 2018-2023 | Liczba rodzin |

2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców

2.1. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|---|---------------|-----------------|------------------------------|
| 2.1.1. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla organizacji pozarządowych | UG, Starostwo | 2018-2023 | Liczba wspartych organizacji |
| 2.1.2. Szkolenia w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania | UG, NGO | 2018-2023 | Liczba szkoleń |

2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców

2.2. Rozwój sektora ekonomii społecznej

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|--|--------------------|-----------------|----------------|
| 2.2.1. Promocja dobrych praktyk podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej | UG, NGO, GOPS | 2018-2023 | Liczba działań |
| 2.2.2. Promocja przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym | UG, NGO, GOPS, PUP | 2018-2023 | Liczba działań |

2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców

2.3. Wspólna integracja mieszkańców podstawą kapitału społecznego gminy

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|---|----------------------------|-----------------|----------------|
| 2.3.1. Organizacja spotkań integracyjnych i okolicznościowych dla wszystkich grup wiekowych | UG, NGO, GOPS, GBP, Szkoły | 2018-2023 | Liczba działań |
| 2.3.2. Promocja dobrych praktyk w zakresie pomocy sąsiedzkiej | NGO, UG | 2018-2023 | Liczba działań |
| 2.3.3. Organizacja czasu wolnego dla mieszkańców gminy, w | UG, GOPS, NGO, | 2018-2023 | Liczba działań |

| | | | |
|---|-------------------------------|-----------|----------------|
| szczegółności dla seniorów oraz dzieci i młodzieży | Szkoły, GBP | | |
| 2.3.4. Promocja wolontariatu wśród młodzieży i osób starszych | UG, GOPS, NGO, Szkoły, GBP | 2018-2023 | Liczba działań |

3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów

3.1. Aktywizacja osób niepełnosprawnych

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|---|---|-----------------|----------------------|
| 3.1.1. Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych | GOPS | 2018-2023 | Liczba osób |
| 3.1.2. Wsparcie rozwoju wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych. | NGO, UG, GOPS, Szkoły, GBP | 2018-2023 | Liczba wolontariuszy |
| 3.1.3. Wzrost świadomości społeczeństwa na problemy osób niepełnosprawnych (zwiększenie udziału w życiu społecznym) | NGO, UG, GOPS, Szkoły, GBP | 2018-2023 | Liczba działań |
| 3.1.4. Współpraca z samorządem powiatu w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych | GOPS, PUP, Starostwo, UG, PCPR, NGO | 2018-2023 | Liczba działań |

3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów

3.2. Poprawa warunków bytowych osób starszych

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|---|----------------|-----------------|--------------------------------|
| 3.2.1. Zapewnienie podstawowych potrzeb materialno-bytowych | GOPS | 2018-2023 | Liczba przyznanych świadczeń |
| 3.2.2. Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób starszych | GOPS | 2018-2023 | Liczba osób objętych wsparciem |
| 3.2.3. Promocja aktywności społecznej wśród seniorów | NGO, GOPS, GOZ | 2018-2023 | Liczba działań |

4. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych

4.1. Rozwój osobisty poprzez uczestnictwo w szkoleniach, warsztatach oraz aktywność w środowisku lokalnym

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|---|-----------------------|-----------------|-------------------------------|
| 4.1.1. Podnoszenie kompetencji i poprawa wizerunku pracownika socjalnego | GOPS | 2018-2023 | Liczba osobodni szkoleniowych |
| 4.1.2. Wzmocnienie kwalifikacji kadry pracowniczej Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych | UG, GOPS, GBP, Szkoły | 2018-2023 | Liczba osobodni szkoleniowych |
| 4.1.3. Wzrost standardu pracy z uczniem poprzez podnoszenie kwalifikacji nauczycieli | Szkoły | 2018-2023 | Liczba osobodni szkoleniowych |

4. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych

4.2. Tworzenie warunków do komfortowej obsługi klienta, w tym osób niepełnosprawnych

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|--|------------------------|-----------------|--------------------------------|
| 4.2.1. Niwelowanie barier technicznych oraz architektonicznych | PCPR, GOPS, UG | 2018-2023 | Liczba zrealizowanych wniosków |
| 4.2.2. Adaptacja pomieszczeń w instytucjach publicznych dla potrzeb osób niepełnosprawnych | UG, GOPS, Szkoły, GBP, | 2018-2023 | Poniesione nakłady finansowe |

5. Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie**5.1. Zapewnienie podstawowych potrzeb materialno-bytowych**

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|--|---------------------|------------------------|----------------------------------|
| 5.1.1. Wsparcie finansowe rodzin | GOPS | 2018-2023 | Liczba rodzin objętych wsparciem |
| 5.1.2. Promowanie Karty Dużej Rodziny | UG, GOPS | 2018-2023 | Liczba wydanych Kart |
| 5.1.3. Zapewnienie ciepłych posiłków dzieciom z rodzin najuboższych | UG, GOPS | 2018-2023 | Liczba wydanych posiłków |
| 5.1.4. Zapewnienie kompleksowej opieki dzieciom w wieku od 3 do 6 lat | UG, NGO | 2018-2023 | Liczba dzieci objętych opieką |

5. Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie**5.2. Wsparcie rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych**

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|---|---------------------|------------------------|---|
| 5.2.1. Zapewnienie asystenta rodziny | GOPS, UG | 2018-2023 | Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta Liczba asystentów rodziny |
| 5.2.2. Zapewnienie opieki pedagogiczno-psychologicznej | Szkoły | 2018-2023 | Liczba porad |
| 5.2.3. Świadczenie profesjonalnej pracy socjalnej | GOPS | 2018-2023 | liczba osób, którym została udzielona pomoc w formie pracy socjalnej |
| 5.2.4. Wspieranie rodzin w środowisku lokalnym oraz udzielanie im pomocy w przezwycięzeniu problemów opiekuńczo- wychowawczych z dziećmi oraz materialnych | GOPS | 2018-2023 | Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta Liczba przyznanych |

5. Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie

5.3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|--|------------------|-----------------|---------------------|
| 5.3.1. Zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych | Szkoły, UG, NGO | 2018-2023 | Liczba godzin zajęć |
| 5.3.2. Przyznawanie stypendiów socjalnych | UG | 2018-2023 | Liczba świadczeń |
| 5.3.3. Udzielanie pomocy w nauce | Szkoły, NGO | 2018-2023 | Liczba działań |
| 5.3.4. Organizacja zajęć dodatkowych, w tym językowych oraz rozwijających zainteresowania | Szkoły, GBP, NGO | 2018-2023 | Liczba godzin zajęć |

6. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

6.1. Zapobieganie i rozwiązywanie problemów uzależnień

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|--|-----------------------------------|-----------------|--------------------------|
| 6.1.1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii | GKRPA, UG | 2018-2023 | Liczba kontroli |
| 6.1.2. Działania promujące zdrowy i aktywny tryb życia | UG, NGO, Szkoły | 2018-2023 | Liczba akcji promujących |
| 6.1.3. Efektywna profilaktyka w celu przeciwdziałania uzależnieniom | UG, GOPS, NGO, Szkoły, GOZ, GKRPA | 2018-2023 | Liczba działań |
| 6.1.4. Kampania skierowana do dzieci i młodzieży informująca o zagrożeniach związanych z korzystaniem z Internetu | UG, GOPS, NGO, Szkoły, GOZ | 2018-2023 | Liczba działań |
| 6.1.5. Dalsze zapewnienie pomocy terapeutycznej osobom | UG | 2018-2023 | Liczba porad |

| | | | |
|---|--------|------------------|--|
| uzależnionym | | | Liczba osób, którym udzielono wsparcia |
| 6.1.6. Świadczenie pomocy finansowej lub rzeczowej na rzecz dzieci z rodzin z problemem uzależnienia | GOPS | 2018-2023 | Liczba przyznanych świadczeń |
| 6.1.7. Badanie nt. uzależnień wśród uczniów szkół podstawowych | Szkoły | 2018, 2020, 2023 | Liczba przygotowanych raportów z badań |

6. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

6.2. Przeciwdziałania zjawisku przemocy oraz ochrona osób, które jej doświadczyły

| Działanie | Realizatorzy | Okres działania | Wskaźnik |
|--|---------------------------------------|-----------------|--------------------------------------|
| 6.2.1. Zapewnienie profesjonalnej pomocy terapeutycznej dla osób dotkniętych problemem przemocy i dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy | UG, GOPS, NGO | 2018-2023 | Liczba osób objętych wsparciem |
| 6.2.2. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych, zmierzających do ograniczenia zagrożenia przemocą w rodzinie | UG, GOPS, GKRPA, ZI, Szkoły, GOZ, NGO | 2018-2023 | Liczba działań |
| 6.2.3. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie | GOPS, UG | 2018-2023 | Liczba aktualnych Programów |
| 6.2.4. Organizowanie profesjonalnych szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy | UG, GOPS | 2018-2023 | Liczba szkoleń Liczba uczestników |
| 6.2.5. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania wszechstronnego wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie | GOPS, ZI, GKRPA, Szkoły, NGO | 2018-2023 | Liczba akcji informacyjnych |

4.5. Źródła finansowania

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie oraz pozyskanie i zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań. Źródłem finansowania zadań wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018 – 2023 będą środki finansowe z budżetu gminy, przekazane gminie z budżetu państwa, środki funduszy krajowych, projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz Unii Europejskiej, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe, jak również środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji zadań strategii.

4.6. Koordynator

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Mniów na lata 2018 – 2023 jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie.

4.7. Monitoring

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wymaga kooperacji różnych podmiotów. Jej efektywność zależy w głównej mierze od:

- Wójta Gminy Mniów;
- Rady Gminy Mniów;
- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie;
- Zespołu ds. opracowania i koordynacji realizacji Strategii.

Monitorowaniem oraz wdrażaniem Strategii zajmować się będzie Zespół, powołany zarządzeniem Wójta, w którego skład wchodzi m.in. przedstawiciele podmiotów wskazanych jako realizatorzy oraz partnerzy.

Proces monitorowania Strategii, którego celem jest regularna ocena przyjętych założeń i realizowanych działań, prowadzony będzie w sposób stały i ciągły poprzez następujące działania:

- zbieranie i analizę danych ilościowych i jakościowych wybranych mierników oceny,
- przygotowanie i przedkładanie raportów z przebiegu realizacji zadań i działań,
- ocenę osiągniętych rezultatów,
- ocenę aktualności strategii.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu będą coroczne raporty, przedkładane Wójtowi Gminy do końca marca roku kolejnego. Wyniki raportów będą stanowiły podstawę do ewentualnych prac aktualizacyjnych. Propozycję narzędzia monitoringu stanowi załącznik nr 1.

Spis Tabel

| | |
|--|----|
| Tabela 1. Ludność powiatu kieleckiego w 2017 roku z podziałem na gminy | 16 |
| Tabela 2. Liczba udzielonych porad lekarskich w gminie Mniów w latach 2013-2017 w ramach ambulatoryjnej i podstawowej opieki zdrowotnej..... | 25 |
| Tabela 3. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007..... | 28 |
| Tabela 4. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniowie | 35 |
| Tabela 5. Główne powody przyznania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniowie w latach 2015-2017 | 37 |
| Tabela 6. Realizacja Programu Wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" | 38 |
| Tabela 7. Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2015-2017 | 40 |
| Tabela 8. Dodatki do zasiłków rodzinnych w 2017 roku | 41 |
| Tabela 9. Świadczenia opiekuńcze w 2017 roku | 43 |
| Tabela 10. Zasiłek pielęgnacyjny w 2017 roku | 44 |
| Tabela 11. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2015-2017 | 45 |
| Tabela 12. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2015-2017 | 46 |
| Tabela 13. Dodatki mieszkaniowe w gminie Mniów | 47 |
| Tabela 14. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców | 49 |
| Tabela 15. Macierz SWOT..... | 50 |
| Tabela 16. Problemy społeczne w latach 2015-2017 według zestawienia Pareto-Lorenza..... | 53 |
| Tabela 17. Liczba rodzin, którym GOPS w Mniowie udzielił wsparcia z powodu bezrobocia | 58 |
| Tabela 18. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2016 roku w powiecie kieleckim..... | 60 |
| Tabela 19. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2012-2016..... | 62 |
| Tabela 20. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby | 64 |
| Tabela 21. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie zasiłku stałego..... | 64 |
| Tabela 22. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie zasiłku okresowego z tytułu niepełnosprawności bądź długotrwałej choroby | 65 |
| Tabela 23. Stopa bezrobocia wśród aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych | 66 |
| Tabela 24. Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej | 68 |
| Tabela 25. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych..... | 69 |
| Tabela 26. Liczba osób oraz rodzin objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Grup Roboczych..... | 73 |
| Tabela 27. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa.... | 74 |
| Tabela 28. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu | 76 |
| Tabela 29. Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności..... | 77 |

Spis Wykresów

| | |
|---|----|
| Wykres 1. Ludność gminy Mniów w latach 2009-2017 | 16 |
| Wykres 2. Ludność gminy Mniów w podziale na płeć..... | 17 |
| Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Mniów | 17 |
| Wykres 4. Piramida wieku GUS | 18 |
| Wykres 5. Ludność według ekonomicznych grup wieku | 19 |

| | |
|--|----|
| Wykres 6. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem | 20 |
| Wykres 7. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności | 23 |
| Wykres 8. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności | 23 |
| Wykres 9. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach | 24 |
| Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności..... | 26 |
| Wykres 11. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON | 27 |
| Wykres 12. Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym..... | 27 |
| Wykres 13. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności | 29 |
| Wykres 14. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Mniów w latach 2013-2017 | 30 |
| Wykres 15. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia..... | 30 |
| Wykres 16. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (stan na 31.12.2016r.) | 32 |
| Wykres 17. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia przez GOPS w Mniowie w latach 2013-2017 | 35 |
| Wykres 18. Osoby którym przyznano świadczenia o charakterze pieniężnym i niepieniężnym..... | 36 |
| Wykres 19. Świadczenia w ramach zasiłków rodzinnych | 40 |
| Wykres 20. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo | 54 |
| Wykres 21 . Stopa bezrobocia w powiecie kieleckim oraz województwie świętokrzyskim..... | 55 |
| Wykres 22. Osoby bezrobotne w gminie Mniów w latach 2013-2017 | 56 |
| Wykres 23. Bezrobocie na terenie gminy Mniów w podziale na płeć..... | 57 |
| Wykres 24. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych | 58 |
| Wykres 25. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim | 65 |
| Wykres 26. Ludność gminy Mniów w wieku poprodukcyjnym w podziale na płeć | 67 |

Spis Rysunków

| | |
|--|----|
| Rysunek 1. Gmina Mniów na tle powiatu, województwa oraz kraju | 15 |
| Rysunek 2. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji | 31 |
| Rysunek 3. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w woj. świętokrzyskim..... | 61 |
| Rysunek 4. Zasięg ubóstwa skrajnego wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych) ... | 62 |

Załącznik

Załącznik 1. – Matryca monitoringu realizacji Strategii

Monitoring i ewaluacja

| Miernik | Termin monitorowania | Dokonujący pomiaru | Wynik założony | Wynik uzyskany |
|---|------------------------|--------------------|-----------------------------------|----------------|
| Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego | | | | |
| Liczba osób bezrobotnych | na koniec każdego roku | PUP | mniej niż 7% populacji gminy | |
| Liczba osób długotrwale bezrobotnych | na koniec każdego roku | PUP | mniej niż 50% osób bezrobotnych | |
| Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby ludności gminy | na koniec każdego roku | OPS | mniej niż 13% | |
| Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców | | | | |
| Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców | na koniec każdego roku | UG | Powyżej 50% średniej wojewódzkiej | |
| Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów | | | | |
| Liczba przyznanych świadczeń dla osób starszych i niepełnosprawnych | na koniec każdego roku | OPS | nie mniej niż w roku poprzednim | |
| Liczba zorganizowanych wydarzeń dla osób starszych i niepełnosprawnych | na koniec każdego roku | OPS | 10 | |
| Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych | | | | |
| Liczba przeszkolonych pracowników (osobodni) OPS, UG oraz Szkół | na koniec każdego roku | OPS | nie mniej niż 15 osobodni | |
| Wsparcie rodziny odpowiedzialną na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie | | | | |
| Liczba osób korzystających z pomocy społecznej | na koniec każdego roku | OPS | maksymalnie 98% wartości za rok | |

| | | | | |
|--|-------------------------------|--------|--|--|
| | | | ubiegły | |
| Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu alkoholizmu | na koniec każdego roku | OPS | Spadek w stosunku do roku poprzedniego | |
| Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym | na koniec każdego roku | UG | 100% | |
| Liczba asystentów rodziny | na koniec każdego roku | OPS | przynajmniej 1 | |
| Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie | | | | |
| Badanie nt. uzależnień wśród uczniów | na koniec roku 2019,2021,2023 | Szkoły | 1 w każdej szkole podstawowej na każdy rok badania | |

